



Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

**Projekt mezigeneračního setkávání dětí 1. stupně
základní školy v Domově pro seniory Loučka**

Bakalářský projekt

Autor: Magdaléna Malotová

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Ludmila Siarda Trochtová

Olomouc 2021

Název bakalářského projektu: Projekt mezigeneračního setkávání dětí 1. stupně základní školy v Domově pro seniory Loučka

Jméno a příjmení autora: Magdaléna Malotová

Pracoviště: Katedra křesťanské výchovy

Vedoucí bakalářského projektu: PhDr. Ing. Ludmila Siarda Trochtová

Rok obhajoby bakalářského projektu: 2021

Anotace: Bakalářský projekt se zabývá mezigeneračními setkáními zájmového kroužku Pravnoučata s obyvateli Domova pro seniory Loučka během 1. pololetí školního roku 2021/2022. Primárním cílem projektu je posílení mezigeneračních vztahů a mezigeneračního učení. Účastníky jsou děti mladšího školního věku a senioři sociálního zařízení domov pro seniory. Bakalářský projekt popisuje cílovou skupinu, klíčové organizace, volný čas, mezigenerační vztahy, výzkumný pohled na cílovou oblast, roli sociálního pedagoga a náplň projektu.

Klíčová slova: mezigenerační vztahy, mezigenerační učení, mladší školní věk, senioři, volný čas

The title of bachelor project: The Project of Intergenerational Meetings of Primary-School Children in the Retirement Home Loučka

Author's first name and surname: Magdaléna Malotová

Department: Katedra křesťanské výchovy

Thesis supervisor: PhDr. Ing. Ludmila Siarda Trochtová

Year of presentation: 2021

Annotation: This bachelor project deals with intergenerational meetings of the Great-grandchild club with clients of the Retirement Home Loučka during the first term of school year 2021/2022. The primary goal of this project is to strengthen intergenerational relationships and intergenerational learning. The participants include younger school-age children and the elderly from the retirement home. The bachelor project describes the target group, key organizations, leisure time, intergenerational relationships, research perspective on the target area, role of a social educator and content of the project.

Key words: intergenerational relationships, intergenerational learning, younger school-age, senior citizens, leisure time

Prohlašuji, že jsem bakalářský projekt vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Ing. Ludmily Siardy Trochtové s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 12. 4. 2021

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Ing. Ludmile Siardě Trochtové za podnětné rady a odborné připomínky, které mi poskytla při psaní tohoto bakalářského projektu.

Obsah

Úvod.....	9
1 Popis regionu a Základní školy a Mateřské školy Dolní Lhota	10
1.1 Obec Dolní Lhota	10
1.1.1 Subregion Luhačovské Zálesí	10
1.2 Obec Loučka.....	11
1.2.1 Region Valašsko a Mikroregion Ploština.....	11
1.3 Charakteristika organizace	12
1.3.1 Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota.....	12
1.3.2 SWOT analýza organizace Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota.....	13
2 Popis cílové skupiny	16
2.1 Střední školní věk	16
2.1.1 Tělesný a emoční vývoj.....	16
2.1.2 Kognitivní vývoj dítěte středního školního věku	17
2.1.3 Vrstevnická skupina	18
2.2 Vymezení volného času dětí.....	19
3 Senioři a Domov pro seniory Loučka	21
3.1 Domov pro seniory	21
3.2 Popis stáří	21
3.2.1 Tělesný stav.....	22
3.2.2 Psychické změny	23
3.2.3 Proměna kognitivních funkcí	23
3.2.4 Proměna emocionality.....	24
3.2.5 Změny v oblasti socializace	24
3.3 Volný čas a potřeby seniorů	25
3.4 Kvalita života ve stáří	26
3.5 Potřeby seniorů.....	27
4 Mezigenerační učení, vztahy a role sociálního pedagoga.....	30
4.1 Mezigenerační vztahy.....	30
4.1.1 Mezigenerační soužití	30
4.1.2 Mezigenerační vztahy seniorů a vnuků	31
4.1.3 Pohled mladé generace na generaci starší	32
4.2 Mezigenerační učení.....	33

4.3	Výzkumný pohled na mezigenerační učení a mezigenerační programy	34
4.3.1	Mezigenerační programy v České republice	36
4.4	Role sociálního pedagoga u rozvoje mezigeneračních vztahů	38
5	Charakteristika projektu.....	41
5.1	Formulace cílů	41
5.2	Podrobný popis projektu.....	42
5.2.1	Charakteristika současného stavu.....	42
5.2.2	Charakteristika nového stavu	43
5.2.3	Multiplikační efekt	43
5.2.4	Etické aspekty projektu	44
5.3	Technické řešení projektu.....	44
5.3.1	Komentář k tabulce	44
5.4	Harmonogram projektu.....	45
5.4.1	Komentář k tabulce	45
5.5	Organizační zajištění projektu	45
5.6	Rozpočet projektu.....	46
5.6.1	Komentář k tabulce	46
6	Náplň projektu	47
6.1	První setkání: Jaké je to být senior	47
6.1.1	Seznámení účastníků	47
6.1.2	Postava seniora	48
6.1.3	V kůži staršího.....	49
6.2	Druhé setkání: Odbourání bariér	50
6.2.1	Portrét	50
6.2.2	Co máme společného	51
6.2.3	Balónkový volejbal	52
6.3	Třetí setkání: Za starých časů	52
6.3.1	Pohádkové hádanky.....	53
6.3.2	Přehlídka starožitností	54
6.3.3	Kdo je důležitější.....	55
6.4	Čtvrté setkání: Zpátky do školy.....	56
6.4.1	Balónová pošta	57
6.4.2	Neposedný míč	57

6.4.3	Naše škola	58
6.4.4	P. I. Čajkovskij – Louskáček s tácky	59
6.5	Páté setkání: Když jsme ještě byli malí	60
6.5.1	Moje oblíbená hračka	60
6.5.2	Když jsme ještě byli malí	61
6.6	Šesté setkání: Tradice s vůní Vánoc	61
6.6.1	České vánoční tradice.....	62
6.6.2	Výroba ozdob ze studeného porcelánu.....	63
6.7	Sedmé setkání: Závěr projektu	64
6.7.1	Babi, kolik je ti vlastně let?	64
6.7.2	Dobíjení baterek	65
6.7.3	Reflexe účastníků kroužku Pravnoučata	66
	Závěr.....	67
	Seznam použité literatury	68
	Seznam zkratk	76
	Seznam příloh.....	77

Úvod

Bakalářský projekt obsahuje návrh mezigeneračního setkávání kroužku Pravnoučata Základní školy a Mateřské školy Dolní Lhota se seniory. Podnětem ke zpracování práce vedla autorku skutečnost, že ačkoli základní škola spolupracuje s mnoha subjekty, v její nabídce chybí podpora mezigeneračních vztahů a spolupráce se seniory v obci a jejím okolí, ve kterém se nachází i Domov pro seniory. Primárním cílem projektu je posílení mezigeneračních vztahů a učení mezi generací dětí mladšího školního věku a seniorů z Domova pro seniory Loučka.

Bakalářský projekt se skládá z šesti kapitol, přičemž poslední dvě se týkají vlastního projektu. První kapitola popisuje obce Dolní Lhota a Loučka a mikroregion Luhačovské Zálesí a region Valašsko ve Zlínském kraji. Kapitulu doplňuje charakteristika stěžejní organizace Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota a její SWOT analýza. Druhá kapitola se zaměřuje na cílovou skupinu mladší školní věk, jeho tělesný, emoční a kognitivní vývoj, volný čas a vrstevnickou skupinu. Třetí kapitola přibližuje pobytové sociální zařízení Domov pro seniory Loučka a cílovou skupinu seniorů. Zdůrazňuje její tělesné, psychické, kognitivní, emocionální a sociální změny, volný čas seniorů, kvalitu života ve stáří a potřeby seniorů. Čtvrtá kapitola je orientovaná na mezigenerační vztahy, učení, podává na ně výzkumný pohled a zasazuje roli sociální pedagoga do rozvoje mezigeneračních vztahů. Pátá kapitola se zabývá návrhem samotného projektu plánovaného na 1. pololetí školního roku 2021/2022, jehož nedílnou součástí je podrobný popis projektu, struktura cílů a technické zajištění. Šestá kapitola představuje náplň sedmi setkání. Projekt se má zasadit za to, že škola bude pokračovat v mezigeneračním rozvoji a aktivitách dětí a seniorů. Děti díky němu porozumí potřebě pomoci a trávení času se staršími, a přiblíží se k potencionálnímu dobrovolnictví.

1 Popis regionu a Základní školy a Mateřské školy Dolní Lhota

První kapitola je zaměřená na popis regionu, ve kterém se nachází Základní a Mateřská škola Dolní Lhota a Domov pro seniory Loučka, pro které je projekt koncipován. Součástí kapitoly je také popis Základní a Mateřské školy Dolní Lhota.

1.1 Obec Dolní Lhota

Dolní Lhota leží na okraji chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty v nadmořské výšce 229 m v údolí Horní Olšavy neboli Šťávnice ve Zlínském kraji. Obcí se táhne frekventovaná komunikace Luhačovice-Zádveřice, na kterou se napojuje silnice směřující k Sehradícím, Slopnému a Loučce (Rosíková, 1995).

Dolní Lhota byla zřejmě založena ve stejné době jako Horní Lhota. V písemných pramenech je však zmíněna až od roku 1449. V tomto roce vykoupili moravští stavové hrady Starý Světlov (nad Provodovem) a Sehradice (nad Horní Lhotou) s okolnímu vesnicemi, mezi kterými byly i „dvě Lhotce“. Obě Lhoty patřily do majetku olomouckého biskupství a byly propůjčovány jako léno nejčastěji pánům světlovským, kteří sídlili od konce 15. století na hradě Nový Světlov nad Bojkovicemi. Od roku 1718 se obec nazývá Dolní Lhota, o dva roky později Unter Lhotka a od roku 1846 Dolny Lhota. Hasičský sbor byl ve vsi založen v roce 1899 na popud časných ničivých požárů (Novák, 1999).

Dolní Lhota je zemědělskou obcí s převahou lesů. Je pro ni charakteristický chov dobytka, ovcí nebo pěstování obilí a ovocných stromů, ze kterých se sušilo a pánilo ovoce. Na obecní pečeti býval kůň a ratolest (Rosíková, 1995). Nyní obec užívá znak, ve kterém je červeno-černo-stříbrně dělený štít. V horním poli jsou dva poloviční zápasící stříbrnými berani s červenými jazyky a zlatou zbrojí. V dolním poli má modrou švestku se dvěma listy. Švestka symbolizuje oblast, ve které se od nedávna pánilo ovoce, především švestky, oblast typickou vařením povidel a oblast velkého množství sušáren.

1.1.1 Subregion Luhačovské Zálesí

Z národopisného hlediska spadá Dolní Lhota pod Zlínsko, konkrétně k Luhačovskému Zálesí (Pavlišník, 1995). Zlínsko a Luhačovské Zálesí se rozkládá mezi povodím Moravy, Vizovickými a Hostýnskými vrchy. Sahá až na moravsko-slovenské pomezí ke svahům Bílých Karpat. Nejvýznamnějším a největším centrem oblasti Zlínska je funkcionalisticky urbanistické město Zlín proslavené Tomášem Bařou. Okolí Dolní Lhoty je cenné nejenom svojí přírodou, tradicemi, ale i nedalekým zámekem ve Vizovicích, lázněmi Luhačovice, které jsou specifické moravskou lidovou architekturou Dušana Jurkoviče, ale i poutním místem

Provodov či národním kulturním památkem Ploština připomínající oběti fašismu z roku 1945 (Zlínsko a Luhačovské Zálesí, 2006).

Mikroregion Luhačovské Zálesí je svazkem sedmnácti obcí měst Slavičín, Luhačovice a městyse Pozlovice. Nachází se na jihovýchodní části Zlínského kraje v blízkosti slovenských hranic (Luhačovské Zálesí, 2008). Luhačovské Zálesí je typickou přechodovou oblastí, kde se potkávaly prvky lidové kultury „horského typu“ Valašska, s vlivy nižších oblastí Hané a Slovácka, díky níž má specifickou lidovou kulturu. Etnograficky je Luhačovské Zálesí subregion, který je podřízen velkým regionům Slovácka, Valašska a Hané (Petráková, 2020).

1.2 Obec Loučka

Loučka leží v nadmořské výšce 438 m z části v údolí Šťávnice a z části povodí Vláry, do níž se vlévá Svíborka. Je součástí masivu Vizovické vrchoviny Západních Karpat a její celková rozloha činí 757,956 ha (Loučka, 2011).

Oblast vesnice byla osídlena už od pravěku, doklad sahá do doby bronzové, avšak v písemných pramenech je od roku 1261. Název je odvozen lokalitou, na které byla založena, tj. na malých loučkách (Loučka, 2011).

1.2.1 Region Valašsko a Mikroregion Ploština

Regionálně Loučka patří pod Valašsko, které je na území karpatského horského systému. Oblast byla do 17. století osídlena řídce, převažovaly zde pastviny a lesy. Pod Valašsko spadají paseky a horská údolí Hostýnských a Vizovických vrchů, Bílých Karpat a Vsetínské vrchoviny. Geografické podmínky ovlivnily možnosti a obživu obyvatel, kterým bylo zemědělství. Valašská lidová kultura se postupně utvářela během dlouhodobého soužití obyvatel regionu. První obsáhlejší osídlování proběhlo ve 13. a 14. století, další pokračovalo v období od 16. do 18. století (Štika, 1973).

Do formování regionu zasáhla valašská kolonizace Valachů z blízké i vzdálenější horské oblasti Slezska a Slovenska, pro které byl typický pastevecký styl života. Valašští kolonisté pocházeli ze slovenských, ukrajinských, polských a ojediněle i rumunských zemí. Jako územní celek se Valašsko odlišovalo od jiných moravských regionů zvláště kulturou obyvatel, přírodními podmínkami a historickou tradicí. Valaško je geograficky vymezeno kolem měst: Vsetín, Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Klobouky, Valašské Meziříčí, Zlín, Frenštát a Vizovice (Štika, 1973).

Obec je také součástí Mikroregionu Ploština. Sdružení obcí tohoto mikroregionu vzniklo jako svazek obcí vyčleněných z mikroregionu Jižní Valašsko v roce 2002. Celkově zahrnuje devět členských obcí. Cílem Sdružení je zkvalitňovat a udržovat tradičně dobrou vzájemnou spolupráci regionálního rozvoje. (Loučka, 2011).

Mikroregion není tak kulturně a historicky rozmanitý jako jiné oblasti Zlínska, avšak má předpoklady pro rozvoj turistiky díky své lokalitě na pomezí Vizovických vrchů a Bílých Karpat. Nedaleko Loučky se nachází památník Ploština, vrchol Doubrava se stejnojmennou rozhlednou nebo Valašské Klobouky charakteristické valašskou lidovou kulturou (Loučka, 2011).

1.3 Charakteristika organizace

Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota, okres Zlín, příspěvková organizace je malotřídní školou s kapacitou 75 žáků poskytující vzdělávání na úrovni 1. stupně. Nachází se na adrese Dolní Lhota č. 80, 763 23. Jejím zřizovatelem je obec (Grácová, 2020a).

1.3.1 Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota

Je rodinná škola, která je spojená s mateřskou školou jak organizačně, tak i koncepčně. Nachází se v ní školní družina a zařízení školního stravování. V areálu školy je také sportovní hřiště, pěstitelský pozemek, workoutové hřiště, dětské hřiště a velká tělocvična. Škola spolupracuje se školským poradenským zařízením, školskou radou, obcí, sdružením rodičů a přátel školy a místními a regionálními institucemi (Grácová, 2020a).

Školní vzdělávací program nese název „Spolu to dokážeme“. Je vypracován dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy. Vychází ze složení pedagogického sboru, podmínek a možností školy a dbá na potřeby žáků a vzdělávací požadavky ze strany zákonných zástupců. Hlavním úkolem je osvojení klíčových kompetencí a naplnění cílů základního vzdělávání, poskytnout dětem všeobecný základ, který žáci využijí při dalším vzdělávání a obzvláště v praktickém životě (Grácová, 2020b).

Škola nabízí zájmové kroužky jako: Předškolička pro děti předškolního věku, Psaní všemi deseti pro žáky 4. a 5. ročníku, Florbal pro žáky 1. - 5. ročníku, Klub logiky a deskových her pro žáky 2. - 5. ročníku, Čtenářský klub pro 3.-5. ročník a Angličtina WOW pro 1. a 2. třídu zvlášť (Grácová, 2020c).

1.3.2 SWOT analýza organizace Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - Bezpečná lokalita - Návaznost z MŠ do ZŠ - Spolupráce s malými podnikateli v obci - Vybavenost areálu školy - Rodinné prostředí - Vybavení tříd - Vzdělání pracovníků - Spolupráce školy dalších subjektů 	<ul style="list-style-type: none"> - Malé prostory - Malá kapacita jídelny - Detašovaná třída v KD Dolní Lhota - Bezbariérový přístup
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> - Samotné prostory pro ŠD - Obnovení školní zahrádky a skleníku na zeleninu a byliny - Využití okolní přírody, místního prostředí - Výstavba sportovního, volnočasového hřiště za školou - Zapojení se do potřeb obce a jeho obyvatel - Organizování mezigeneračních aktivit 	<ul style="list-style-type: none"> - Neobsazenost kroužků - Odmítnutí dětí k zápisu do školy, kvůli plné kapacitě - Odmítnutí dětí k zápisu do školy z jiné, než spádové oblasti

1.3.2.1 Komentář k tabulce

Silné stránky:

- *Bezpečná lokalita:* Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota se nachází v malé obci nedaleko Luhačovic. Za školou se je les a velká louka, na kterou se žáci dostanou bezpečně po nefrekventované cestě. V blízkém okolí je Luhačovická přehrada, od které vede cyklostezka do Luhačovic, Plovárna Luhačovice a Zimní stadion Brumov.
- *Návaznost z MŠ do ZŠ:* Obě organizace jsou ve stejné budově, díky tomu probíhá hladší průběh přestupu dětí z předškolního vzdělávání do školního. Děti znají učitele ze společných školních akcí a ze školní jídelny.
- *Spolupráce s malými podnikateli v obci:* Spolupráce spočívá v možnostech exkurze během vyučovací hodiny, která tematicky odpovídá návštěvě podnikatele.

- *Vybavenost areálu školy:* V areálu je betonové hřiště na basketbal, florbal, na bruslení na kolečkových a ledních bruslích. Dále je v něm tenisový kurt, workoutové hřiště, dětské hřiště a tělocvična.
- *Rodinné prostředí:* Vesnická lokalita podporuje dobrou spolupráci s rodiči, učitelé znají rodinné vazby svých žáků, což významně pomáhá při řešení jakýchkoliv problémů dětí.
- *Vybavení tříd:* V každé třídě se nachází počítač, interaktivní tabule, reproduktory, polštáře pro práci v kruhu na zemi. Škola navíc vlastní 10 notebooků. K výuce slouží mnoho didaktických pomůcek a demonstračních obrázků.
- *Vzdělání pracovníků:* Vzdelání všech pracovníků odpovídá pracovní pozici, kterou zastupují.
- *Spolupráce školy dalších subjektů:* Škola spolupracuje s MŠ Horní Lhota, DDM Luhačovice, Nadací J. Pivečky, ZUŠ Luhačovice a místními spolky (např. myslivci, hasiči, spolek Pampeliška a Mládež Dolní Lhota).

Slabé stránky:

- *Malé prostory:* Škola několik let čelí problému prostor školy, které nevyhovují tím, že mateřská škola není od základní školy oddělena a navzájem se mohou tyto 2 organizace rušit. Kvůli chybějícím prostorům byla zřízena odloučená třída v kulturním domě, který je vzdálen 370 m od budovy školy. Školní družina na svou kapacitu nemá své vlastní prostory a musí pobývat v běžných třídách.
- *Malá kapacita jídelny:* Jídelna se řídí dle časového harmonogramu. Kapacita jídelny není uzpůsobena celkovému počtu žáků ZŠ a dětí z MŠ.
- *Detašovaná třída v KD Dolní Lhota:* Vzhledem k velké kapacitě žáků školy není možné, aby se všichni žáci vzdělávali v jedné budově. Děti se musí přesouvat z odloučené třídy do hlavní budovy školy kvůli stravování, hodinám tělocviku, školní družině nebo zájmovým kroužkům.
- *Bezbariérový přístup:* Budova svojí architektonickou skladbou nemá možnost vybudovat bezbariérový přístup.

Příležitosti:

- *Výstavba nové budovy MŠ:* Včasnou výstavbou a kolaudací budovy by došlo k uvolnění prostor školy a zrušila by se detašovaná třída v kulturním domě.
- *Samotné prostory pro ŠD:* Školní družina se dvěma odděleními se dělí o jednu třídu školní družiny, která je však součástí běžné školní třídy, ve které mají žáci ZŠ školní

vlastní pomůcky. Jedno z oddělení zpravidla chodí do tělocvičny, využívá jinou školní třídu či chodbu, kde je kout s kobercem a několik stolů.

- *Obnovení školní zahrádky a skleníku na zeleninu a byliny:* Škola dříve zahrádku a skleník obhospodařovala, avšak se od této činnosti v posledních letech upustilo.
- *Využití okolní přírody, místního prostředí:* Okolní a místní prostředí nabízí rozmanitou přírodu, řemesla a zvyklosti místních obyvatel vhodné pro prožitkové učení, poznávání místní lokality a rekreaci v přírodě.
- *Výstavba sportovního, volnočasového hřiště za školou:* Škola dlouhodobě plánuje vybudování venkovního sportovního areálu, který je pro výuku tělesné výchovy a trávení volného času strašických dětí po vyučování nezbytný.
- *Zapojení se do potřeb obce a jeho obyvatel:* Podpora péče a úklidu veřejných prostor obce, které děti využívají, pomoc seniorům v obci, setkávání se s osamělými a potřebnými.
- *Organizování mezigeneračních aktivit:* Zavedení mezigeneračních aktivit, slavností, zájmového kroužku se seniory v obci či z okolí.

Hrozby:

- *Neobsazenost kroužků:* Díky velkému množství kroužků v DDM a ZUŠ Luhačovice, by děti mohly ztratit zájem o kroužky v ZŠ.
- *Odmítnutí dětí k zápisu do školy, kvůli plné kapacitě:* V případě silných ročníků může nastat, že škola kvůli kapacitě školy nepřijme nové žáky ze spádové oblasti.
- *Odmítnutí dětí k zápisu do školy z jiné, než spádové oblasti:* Z naplněné kapacity školy není možné přijmout zájemce o vzdělávání z jiné než spádové oblasti.

SWOT analýzou školy bylo zjištěno, že škola není zapojená do potřeb obce a jejich obyvatel. Konkretizací příležitostí by byl inovativní mezigenerační kroužek Pravnoučata zaměřený na podporu mezigeneračních vztahů a spolupráce dětí a seniorů v nedalekém Domově pro seniory Loučka. Účast by v dětech měla rozvinout potencionální vztah k dobrovolnictví a pomoci potřebným v obci. Realizace zájmového kroužku by nejen podpořila vztahy mezi generacemi, ale i spolupráci mezi domovem pro seniory a základní školou, a v další činnosti spolupráci s dalšími subjekty (např. spolky obce).

2 Popis cílové skupiny

Druhá kapitola se zaměřuje na popis cílové skupiny dětí středního školního věku. Celostní popis vymezuje věkovou skupinu střední školní věk, vývoj tělesné, emoční a kognitivní stránky, působení vrstevnické skupiny a volný čas dětí.

2.1 Střední školní věk

Střední školní věk neboli mladší školní období trvá dle Vágnerové (2000, s. 188) od 8–9 let do 11–12 let, tj. do doby, kdy člověk začíná pohlavně a psychicky dospívat. Ve vztahu ke škole jde přibližně o úsek mezi 3. a 5. třídou základní školy. E. Erikson (in Vágnerová, 2000, s. 188) charakterizuje tuto dobu jako dobu citové vyrovnanosti, S. Freud (in Vágnerová, 2000, s. 188) ji označuje za fázi latence-klidového stavu, pohody. Dítě si osvojuje sociální a sexuální role, mění se jeho sebehodnocení a sebepojetí (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 136–137). Jedinec středního školního věku je realista, způsob jeho uvažování potvrzuje vazba na skutečnost. Má tendenci mít ve všem jasno, a to na základě konkrétních a jednoznačných důkazů. Je též i optimista, interpretaci dění kolem sebe směřuje spíše pozitivním způsobem (Vágnerová, 2000, s. 188).

Role žáka postupně nabývá jiného významu, dítě má většinou osvojené základní normy chování a na školu je adaptováno. Ze zkušenosti dochází k vymezení osobního standardu v chování i prospěchu – dítě ví, jakého výkonu potřebuje dosáhnout, aby dospěli byli s jeho prospěchem spokojeni, dokáže diferenciovat postoje a názory jiných lidí (Vágnerová, 2000, s. 189).

Jistota, kterou dítěti dává rodina, mu umožňuje soustředit se na jiné vztahy s vrstevníky. H. Sullivan (in Vágnerová, 2000, s. 191) považuje potřebu kontaktu vrstevníků za jednu z nejvýznamnějších potřeb v tomto věkovém období. Vrstevníci a identifikace s nimi je jednou z mezníků socializace, kde doposud převládala identifikace s dospělými.

2.1.1 Tělesný a emoční vývoj

Vývoj nejen pohybových schopností je ze značné míry ovlivněn tělesným růstem. Ten je v porovnání před zrychleným začátkem a koncem tohoto období obvykle rovnoměrně plynulý (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 120). Dítě pozvolně dozrává v oblasti sexuální reprodukce. Signálem u dívek je první menstruace, u chlapců noční poluce (Vymětal, 2003). Zvyšující se vzrůst s váhou vede k vyšší sexuální vyspělosti. Ačkoliv bývá puberta spojována až s obdobím adolescence, tělesné pubertální změny se začínají projevovat už v druhé polovině

středního školního věku. Znamky puberty se objevují průměrně u dívek mezi 8–11 rokem, u chlapců přibližně o rok později (Blatný, 2016, s. 157-169).

Výrazné zlepšení zaznamenává jemná a hrubá motorika. Děti lépe koordinují a ovládají jednotlivé části těla, lépe drží rovnováhu a stávají se pružnějšími a zdatnějšími (Blatný, 2016). Zvyšuje se zájem o sportovní a pohybové aktivity zaměřené na vytrvalost, obratnost a sílu. Zlepšuje se výkon psaní a kreslení (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 120).

Emoční vývoj se odvíjí od konkrétních sociálních zkušeností. Během školního věku se začínají sociální normy morálního chování stabilizovat. Chápání mravních hodnot a norem závisí zejména na celkovém vývoji a na schopnosti poznávat a řadit věci. Dle Piagetovy teorie morálního vývoje (in Vágnerová, 2000a) je morálka dítěte mezi 7. – 8. rokem autonomní (uznává samo o sobě správné nebo nesprávné jednání, bez ohledu na názor autority). Až od 11–12 let proniká většina dětí hlouběji do podstaty mravního hodnocení (Vágnerová, 2000a). Díky nabývací schopnosti seberegulace dítě lépe rozumí svým pocitům v dané situaci a zároveň bere ohled na očekávání, postoje a požadavky sociálního okolí (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 131). Dětská identita vychází ze zkušeností se sebou samým, je významným způsobem dána postoji, názory a hodnocením jiných lidí, které dítě bez korekce akceptuje. Pro identitu jsou významné vědomosti o lidech, s nimiž se dítě srovnává (Vágnerová, 2000, s. 202).

Střední školní věk je dobou přípravy na dospívání, rodičovství a partnerství. Vágnerová (2000, s. 188) dle Matějčka ukazuje na souvislost rozvoje ženské a mužské role a začínající projevy rodičovského chování. V tomto věku se poprvé projevují rodičovské a pečovatelské tendence – školáci se dovedou chovat k menším dětem rodičovsky, aniž by je to někdo učil. Pro přípravu na roli partnerství i rodičovství jsou důležité zkušenosti z oblasti kontaktu s dětmi různých věkových kategorií a kontakty s dospělými, kteří vzorem a modelem pro různé role (Vágnerová, 2000, s. 199).

2.1.2 Kognitivní vývoj dítěte středního školního věku

Kognitivní vývoj se týká změn v oblasti vnímání, fantazie, myšlení, schopností, inteligence, usuzování a paměti, utváření poznávacích funkcí realizujících se v průběhu celého života v souvislosti se zráním procesů, poznávacích funkcí a zkušeností sociálního učení (Kohoutek, 2008). Jean Piaget (in Kohoutek, 2008) rozeznává čtyři hlavní stádia kognitivního vývoje – senzomotorické stádium, předoperační a symbolické stádium, stádium konkrétních operací a stádium formálních operací. Dítě ve věku od 7 do 12 let spadá do třetího stádia – konkrétních

operací (=provázanost myšlení na konkrétní obsah). Děti si lépe uvědomují příčinnost, dospívají k principu konzervace, lépe uvažují o tom, jak přemýšlejí a prožívají jiní lidé a jsou schopni lépe pojmenovat vnější příčiny jevů. Nejsou však ještě schopni abstrakce (Kohoutek, 2008).

Myšlení dítěte na 1. stupni základní školy je vázáno na skutečnost. Děti přesto přicházejí do školy s naivními prekoncepty, subjektivními představami a prekoncepty, které jsou ve škole srovnávány s vědeckými a odbornými poznatky. Žáci zažívají socio kognitivní konflikty, které mají možnost konceptuálně změnit nebo zpřesnit své původní dovednosti, poznatky a představy (Kohoutek, 2008).

Optimální a adekvátní kognitivní rozvoj dětí současné doby je pozitivně ovlivněn nejen zráním a genetikou, ale také kulturně a sociálně, obzvláště školní výchovně-vzdělávací činností využívající adaptivní edukace zaměřenou na individuální potřeby a rodinnou výchovu. Kognitivní vývoj je možné podporovat jak motivací, tréninkem poznávacích procesů, psychosociální stimulací, zapojováním všech smyslů do vyučování, tak dostatkem odpočinku, spánku, vhodnou výživou, spontánní sociálně komunikativní a herní činností či přiměřenou pohybovou aktivitou (Kohoutek, 2008).

2.1.3 Vrstevnická skupina

Působení vrstevnické skupiny může do určité míry napravovat nepříznivé vlivy rodiny nebo doplňovat v oblastech, kde svou funkci neplní dostatečně. Může jít o oblasti potřeb citové jistoty a bezpečí (vrstevníci jsou podporou v různých životních situacích, umožňují sdílet různé problémy); potřeb učení, rozvoje určitých dovedností a zkušeností v sociální oblasti (všechny děti mají obdobné kompetence a role, proto je učení na této úrovni snadnější a samozřejmější, dítě se např. učí se kooperovat i soupeřit, komunikovat, získávat nové role a dosáhnout přijatelné role s dostatečnou prestiží) a potřeb seberealizace (vrstevníci představují rovnocennou referenční skupinu, motivují se k výkonu jiným způsobem, než dospělí) (Vágnerová, 2000, s. 191-193).

Dětská skupina si vytváří vlastní normy, jež jsou pro děti velmi důležité. Úskalí je ale v podřízenosti ke skupině. Všichni musí respektovat pravidla, jinak mohou být ze skupiny vyloučeni. Zásadní normou je požadavek jednotnosti, spravedlnosti a férovosti. Obvykle se vrstevnická skupina vytváří na základě snadnosti vzájemného kontaktu – v okruhu bydliště, školní třídy, sportovním klubu. Děti si vytvářejí menší, ale i větší skupinky. Většinou nejde o stálejší a intimnější přátelství. Členové skupiny kladou důraz na společné aktivity, ale i na

schopnost vzájemné pomoci a solidarity, tzn. že preferují stejně staré děti, identifikují se s dětmi stejného pohlaví. Tendence oddělovat dívčí a chlapecké skupiny souvisí s dalším rozvojem mužské a ženské role. Skupiny se liší nejen zájmy, ale i velikostí, typem vztahů a komunikací (Vágnerová, 2000, s. 194-195).

2.2 Vymezení volného času dětí

Volný čas nás provází takřka celý život. Jeho existenci si připouštíme primárně tehdy, pokud si ho uvědomujeme. Vědomě ho dokážeme rozlišit na čas volný a čas jiný. Ten, kdo uvedené nedokáže, lze o něm teoreticky tvrdit, že volný čas nemá. Takovými mohou být lidé jako novorozenci, lidé s demencí nebo v kómatu (Janiš, Skopalová, 2016, s. 13-14). Filipcová (in Janiš, Skopalová, 2016, s. 14) poznamenává, že striktní hranice mezi časem ostatním a volným je pouze v teoretické rovině. Dumazedier (in Janiš, Skopalová, 2016, s. 14), zakladatel pedagogiky volného času, percipoval volný čas jako komplex aktivit mimo rodinné, společenské a pracovní závazky (i mimo péči o vlastní osobu), jimiž se člověk zabývá ze své vůle, aby se pobavil, zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu, nebo si odpočinul.

Některé definice volného času jsou kritizovány, jelikož nepůsobí univerzálně – ve smyslu pro všechny kategorie lidí, který volný čas mají a vnímají. Büchele, Lindhof a Poy (in Janiš, Skopalová, 2016, s. 15) poukazují, že z definic volného času vypadávají určité skupiny obyvatel, u nichž se neukazuje volný čas v opozici se školou a prací, jako je tomu v mnoha definicích. Jde především o skupinu seniorů, bezdomovců či těhotných žen.

Dumazedier rozšiřuje vymezení volného času na tzv. čas vázaný a polovolný. Čas vázaný je čas, při němž máme relativně volno, ale jsme vázaní nějakou nutností. Můžeme zde zařadit cestování do práce, školy či k lékaři aj. Nemůžeme v něm zcela nakládat s časem dle vlastní vůle. Polovolný čas lze chápat jako dobu, ve které děláme činnosti v rámci svého volného času z poloviny z povinnosti a z poloviny dobrovolně (např. práce na zahradě) (Janiš, Skopalová, 2016, s. 16). Dále Dumazedier (in Hájek, 2004) rozlišuje tři složky volného času: relaxační složka, složka zábavy a složka vzdělávací a sebevzdělávací. Relaxační složka zahrnuje veškerý odpočinek (pasivní odpočinek-poflakování se, fyzický a duševní odpočinek). Složka zábavy pojímá především, to, co označujeme za aktivní odpočinek, včetně receptivních činností (trávení času s přáteli, společenské události, televize, poslech hudby). Složka sebevzdělávací a vzdělávací zahrnuje aktivity, které rozšiřují vědomostní obzor i dovednosti (činnost ve sdruženích, spolcích, pěstování koníčků).

Volný čas dětí je obsahově zaměřený na uměleckou tvořivost, sport, ochranu přírody, turistiku, techniku apod. Děti jsou společnou aktivitou motivováni a mohou se na ní podílet. Účastí na volnočasových aktivitách si osvojují nový obsah a získávají nové sociální zkušenosti (Hofbauer, 2004). Volný čas dětí dle Hájka (2004) ovlivňuje několik institucí, které se vzájemně ovlivňují, spolupracují spolu nebo si i konkurují. Jsou to: přirozené výchovné instituce (rodina, lokální pospolitost, vrstevníci), instituce se zprostředkovaným výchovným působením (cestovní kanceláře, občanská sdružení, společenské prostředí, media) a instituce s přímým výchovným působením (škola, církve, školská zařízení, vzdělávací subjekty).

Škola uplatňuje svoji úlohu ve volném čase žáků jak přímo, tak prostřednictvím svých zařízení (školní družiny, kluby). Ve volném čase plní funkci výchovnou a vzdělávací, regenerační a relaxační, oddechovou a kompenzační, kulturní a sociálně-preventivní. Ve spolupráci s rodiči, institucemi obce a volného času škola kultivuje a rozvíjí zájmy, nadání, demokratické občanství, sociální vztahy a individuální předpoklady. Volnočasové aktivity v letech školní docházky pomáhají vytvářet pozitivní vztah dětí k aktivitám mimo školu, dalším druhům vzdělávání, k budoucímu povolání a k celému životu (Hofbauer, 2004).

Mimo školu jsou místy trávení volného času: příroda, parky a hřiště, historicky nebo umělecky přitažlivá místa, střediska/domy dětí a mládeže, základní umělecké školy nebo střediska sdružení dětí a mládeže (např. Duha, YMCA). Do volného času dětí významně zasahují i média (např. časopisy a televizní pořady pro děti a mládež) a neustálý rozvoj elektroniky jehož je součástí např. hraní videoher, poslouchání hudby, trávení času na internetu (Hofbauer, 2004).

Význam volného času dětí a mládeže moderní společnosti vzrůstá. Potřeby a zájmy cílové skupiny (zahrnující i děti a mládež s mentálním a tělesným postižením, ohrožené a nepřizpůsobivé) se stávají různorodější a nabídka volného času se tak musí měnit (Hájek, 2004).

3 Senioři a Domov pro seniory Loučka

Další cílovou skupinou jsou lidé seniorského věku, konkrétně osoby pobývající v sociálním zařízení domov pro seniory. Kapitola obsahuje popis Domova pro seniory Loučka, popis klientely a celkově stáří, vymezení volného času seniorů ovlivňovaného mnoha tělesnými a psychickými změnami, dále kvalitu života a potřeby lidí, které se během stáří proměňují.

3.1 Domov pro seniory

Domov pro seniory působí v Loučce u Valašských Klobouk od roku 1995. Skládá se ze dvou sociálních služeb: z domova pro seniory a domova se zvláštním režimem. Jeho posláním je respektovat svobodu uživatelů a po celý rok vytvářet prostředí uskutečňující podmínky pro nejvíce přirozený a plnohodnotný způsob života. Domov vychází z reálných a individuálních potřeb klientů, kteří se dostali do nepříznivé životní situace, v nichž domácí prostředí, nebo jiný druh sociální služby nevyhovuje (Domov pro seniory, 2020).

Zákon o sociálních službách § 49 zákona č. 108/2006 Sb. (Česko, 2006) definuje domov pro seniory jako místo, kde se osobám se sníženou soběstačností vyžadující pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby poskytují pobytové služby. Služby obsahují základní činnosti jako poskytnutí stravy, ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, poskytnutí podmínek pro osobní hygienu nebo pomoc při osobní hygieně, pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při obstarávání osobních záležitostí, při uplatňování práv, oprávněných zájmů, dále sociálně terapeutickou činností a aktivizační činností (Česko, 2006).

Cílem domova je vytvoření bezpečného, podnětného a příjemného prostředí; zajistit kvalitní sociální službu; podpoření k pomoci a soběstačnosti; zprostředkování kontaktu s rodinou, společenským prostředím a přáteli. Domov je vybaven jednolůžkovými, dvojlůžkovými a třílůžkovými pokoji, společenskou místností s krbem, knihovnou a TV, jídelnou, zimní zahradou s posezením přístupnou i pro imobilní klienty, relaxační místností, tělocvičnou, odpočinkovými a kuchyňskými zónami a kaplí sv. Václava. Domov má i atrium sloužící k různým koncertům, vystoupením nebo soutěžím, např. v ruských kuželkách (Domov pro seniory, 2020).

3.2 Popis stáří

Stáří je třetí a čtvrtou fází života: třetí fáze je život v důchodu (65-85 let), čtvrtá, nad 85 let, příprava na smrt (Křivohlavý, 2011, s. 17). Neugarterová (in Blatný, 2017, s. 158) dělí osoby důchodového věku na tzv. young-old jedince ve věku 55-74 let, a na old-old jedince nad 75

let. Batles uvádí ve svém měřítku kategorie, dle kterých se může určit, zda člověk spadá do této skupiny či ne. Jsou v něm kategorie jako spokojenost s životem, kognitivní výkonnost, kvalita sebeovládání, produktivita a sociální kompetence, psychické zdraví, počet let nebo stav organismu (Křivohlavý, 2011, s. 19). V současné společnosti je stáří chápáno jako období chátrání, v nejlepším případě jako zachovávání části toho, co člověk získal dříve během svého života. Pro společnost přestává být takový člověk přínosný, jeho kompetence a zkušenosti ztrácejí význam. Z hodnotového systému, přesvědčení o nízké hodnotě a nekompetentnosti stáří, vychází ageismus. Projevuje se odmítáním, podceňováním, diskriminací, až odporem ke stáří. Společnost za okolností, které ukazují celkový úpadek a zhoršení kvality života, neočekávají od starých lidí nic pozitivního. Z ageismu vyplývá tendence izolace zabraňující přítěž, zdržování a překážení. Stáří má však určitý smysl, který laická veřejnost bagatelizuje a přehlíží (Vágnerová, 2007, s. 308-309).

V rámci kontinuity lidského života má stáří svůj specifický význam. Dle Eriksona je hlavním úkolem dosáhnout integrity v pojetí vlastního života. Té lze dosáhnout přijetím svého života a pochopením jeho smyslu. Jedinec potřebuje hodnotit své žití pozitivně, jako ukončené dílo, aby mohl přijmout i jeho konec. Svůj život by měl člověk akceptovat bez velké lítosti nad tím, co mohlo být jinak nebo co se neuskutečnilo, zkrátka takový, jaký byl (Vágnerová, 2007, s. 299).

3.2.1 Tělesný stav

Proces stárnutí již od raného staří (60-75 let) přináší zhoršení jak somatického, tak i psychického stavu. Zhoršení bývá individuálně variabilní z hlediska rozsahu, času i závažnosti projevů. Závisí na vzájemném působení důsledků exogenních vlivů a dědičných předpokladů (Vágnerová, 2007, s. 311).

Genetická dispozice ovlivňuje tzv. primární stárnutí, tedy kvalitu a rychlost stárnutí. Tempo stárnutí ovlivňuje též tzv. sekundárně podmíněné stárnutí. Vzniká působením vnějších faktorů z minulých fází života (nadměrné zatěžování některých orgánových systémů, výživa, životní styl apod.). Ve většině případů jde o nepříznivé faktory, díky nimž se postupně zhoršují tělesné funkce. Je však nutné podotknout, že změny jednotlivých orgánových funkcí a struktur bývají individuálně specifické (Vágnerová, 2007, s. 311-312).

S přibývajícím věkem se váže termín polymorbidita. To znamená, že starší lidé často trpí více onemocněními chronického rázu. Reakcí na somatické onemocnění, životní zátěž bývá psychické onemocnění, které není vždy správně diagnostikováno (příčinou

však nemusí být jen špatný tělesný stav) (Vágnerová, 2007, s. 312). Nápadné jsou biologické projevy jako snížená odolnost vůči infekcím, pomalejší hojení, větší pravděpodobnost nádorového onemocnění, sklerotizace cév, ztráta pružnosti vaziva apod. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 202). Proces stárnutí nemění jenom různé funkce, ale i vzhled, což působí na sociální status jedince. Ten je vnímán jako stařec a podle toho se k němu chovají. Starý člověk ztrácí své rysy, může nápadněji zhubnout, ztloustnout, zešediví mu vlasy, shrbí se, stane se vrásčitým apod. (Vágnerová, 2007, s. 314).

3.2.2 Psychické změny

Uvažování, chování a prožívání starších lidí spojené s obtížemi s vybavováním, zapamatováním či zpomalením, mohou být pouhým projevem stárnutí patřící do biologicky podmíněných změn. Jako pravděpodobnější ve stáří jsou však příznaky chorobných procesů se zřejmými a nápadnými znaky, např. Alzheimerova demence (Vágnerová, 2007, s. 315-316).

Stárnutí má za následek funkční a strukturální změny mozku projevující se i v psychické oblasti. Typická je atrofie, tj. úbytek mozkové tkáně. S úbytkem nároků, povinností a narůstající pohodlností přichází změny psychosociálně podmíněné. Postupný pokles adaptačních schopností, včetně kognitivních kompetencí má možnost ovlivňovat člověka i psychosociální faktorech: působení podobných sociokulturních vlivů na tutéž generaci, zatížení stejnými makrosociálními stresy a traumaty; specifický životní styl a návyky, život charakteru zjednodušeného stereotypu nebo manipulující postoje a očekávání společnosti, jež mohou být příznivé i nepříznivé (Vágnerová, 2007, s. 316-317).

3.2.3 Proměna kognitivních funkcí

Se stářím přicházejí kognitivní změny, zhoršuje se smyslové vnímání. Zhruba 90 % osob nad 60 let má zhoršené vidění a asi 30% zhoršený sluch. Tyto změny snižují výkon, možnost reakce např. na hudbu, hlasitou četbu (tzn., že jedinec nedoslýchá, ztrácí se v kontextu), komunikaci, a tím se zvyšuje riziko úrazů. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 204). Zpomalení poznávacích procesů a prodloužení reakčních časů je významnou změnou. Starší lidé nemusí být méně schopní, ale mohou být pomalejší. V rámci kompenzace své pomalosti kladou starší osoby významnější důraz na zpracování informací a méně na jejich uchování. Jako zátěž se ukazuje i volba adekvátní reakce doprovázená obtížnějším rozhodováním. K reaktivnímu zpomalení často dochází v reakci na chyby (Vágnerová, 2007, s. 317-321).

U raného staří se začínají objevovat nedostatky paměťových funkcí spojené s obtížemi v učení – nedostatky v dlouhodobé paměti. Ve značné míře to souvisí s obtížnější koncentrací a větší unavitelností. Někdy je možné, že jde o důsledek somatického onemocnění, především postižení CNS anebo dopad zvýšené hladiny inzulinu nebo kolísání hladiny krevního cukru. Zhoršuje se ukládání či zpracování nových informací, vybavování dříve zapamatovaného (Vágnerová, 2007, s. 321). K udržení si vyrovnanosti a duševní pohody může osobám vyššího věku pomoci neustálé vzdělávání, např. v univerzitách třetího věku vedoucích k seberealizaci, rozšíření obzorů a zvyšování sebevědomí nebo jakékoliv procvičování (Lachytová, 2010).

Úbytek paměťových kompetencí je nejobvyklejší v oblasti epizodické paměti, která uchovává osobní zážitky a zkušenosti, které si staří lidé vybavují mnohem pomaleji a nepřesněji. Generace starších je zaměřená do minulosti, která je pro ně častokrát subjektivněji upokojivější a zkrášlená vzpomínkovým optimismem (tendence vyprávění starých příběhů). V souvislosti se stářím je nárůst reminiscencí (vzpomínek z dávné minulosti, o jejichž vybavení senior aktivně neusiloval). Ve většině případů jde o vzpomínky z první a nanejvýše druhé čtvrtiny života. Jako trvalejší je sémantická paměť spadající do krystalické inteligence. Obsahuje zásobu obecných vědomostí, znalostí a přesvědčení (Vágnerová, 2000, s. 452-453).

3.2.4 Proměna emocionality

Stuart-Hamilton (in Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 207) uvádí, že prožívání je méně bezprostřední a intenzita emocí se postupně snižuje. Člověk je emočně stabilnější, ale i často lhostejnější vůči venkovnímu světu (větší trpělivost a klid oproti apatii a nezájmu. Na počátku bývá velmi silná potřeba seberealizace a užitečnosti pro druhé, později stoupá potřeba emočního zakotvení s pozitivním přijetím do kruhu blízkých. Senioři jsou přecitlivělí (mnohdy i hypochondričtí) a soustředí se na své problémy (Strnad in Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 207). Vaillant (in Blatný, 2017, s. 167) ukazuje, že u starých osob je na adaptaci reagováno různými obrannými mechanismy. Adaptace je dělena do čtyř kategorií: nezdravá (halucinace, paranoidní zpracování), nezralá (hypochondrické projevy, pasivní agrese, fantazie), neurotická (disociace, iracionalizace) a zralá (humor, anticipace, altruismus). Z citové stránky je člověk více ohrožen sociální izolací nebo emoční deprivací.

3.2.5 Změny v oblasti socializace

Senioři své stáří prožívají v rámci několika skupin. Jednou z nejvýznamnějších je rodina (Vágnerová, 2007, s. 350). Její význam s věkem znovu stoupá, senior zastává důležitou roli prarodiče/praprarodiče. Mladé vnuky učí hlubším hodnotám, postojům, svým bytím, ale nakonec i svou smrtí, a to tak že prarodiče pomáhají svému okolí vyrovnaněji se dívat na

vlastní smrt a pomáhají jim si uvědomovat svoji odpovědnost k širší společnosti a rodině (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 209). Terminální stádium je spíše chápáno zcela negativně, jako část smrti, ne jako funkční část životní etapy (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 214). Další skupinou jsou známí a přátelé či společenství obyvatel určité instituce (nemocnice, domovy důchodců). Život starého člověka se odehrává v určitém teritoriu, skoro vždycky jde o teritorium vlastního bytu naplněné soukromím, vzpomínkami, jistotou a bezpečím. Teritorium instituce má neosobní charakter s pravidly, které musí senior respektovat (Vágnerová, 2007, s. 350).

S etapami života – stárnutím a stářím je spojováno mnoho předsudků a mýtů. Sýkorová (in Janiš, Skopalová, 2016, s. 51-52) doplňuje, že mýty a předsudky tvoří základ pro diskriminaci starých lidí. K obecně rozšířeným mýtům moderní společnosti patří například: zdravotní obtíže a onemocnění (podmínkou procesu stárnutí je zhoršování celkového zdravotního stavu); prodlužování délky dožití (zvyšování počtu přežívajících); život ve stáří v sociálních zařízeních pro seniory (mnoho seniorů zůstává v domácím prostředí nebo u rodin); chudoba ve stáří; majetnost ve stáří; oslabení a senilita (může se jednat o příznaky/následky onemocnění mozku a nejen o důsledky ze stárnutí); vysoké náklady za sociální a zdravotní zabezpečení starých lidí (lidé nejsou znalí ve funkcích systému sociálních dávek).

3.3 Volný čas a potřeby seniorů

Janiš mladší (in Janiš, Skopalová, 2016, s. 18) definuje volný čas seniorů jako čas, kdy jsou vykonávány zájmové aktivity na základě psychických, fyzických, zájmových a sociálních aspektů jednotlivých osob, které jsou provozované mimo čas věnovaný péči o domácnost, rodinu, vlastní osobu a uspokojování základních potřeb jedince v seniorském věku. Jde o aktivity přinášející spojenost, radost, zábavu, potěšení a uspokojení.

Každé životní vývojové období člověka je možno charakterizovat určenou typickou volnočasovou aktivitou, která se může rodit i ze stereotypních představ o dané skupině. Dochází také k proměně významu volného času – proměňuje se kvalita a kvantita volnočasových aktivit. Pro všechny věkové skupiny existuje jeden sjednocující prvek – hra, která přirozeně mění svůj význam a podobu. Volný čas dospělého je plně v kompetenci jeho samého, výrazně závisí na jeho finančních možnostech, ale i tím, jak dospělý trávil volný čas v dětství a dospívání. Charakteristickým znakem pro volný čas dospělých je relaxace, regenerace a kompenzace pracovního života, pokud jedinec pracuje. S narůstajícím věkem se

potřeby a názory vyměňují. Co bylo důležité v mládí, je v dospělosti a ve stáří méně důležité, a opačně, co bylo v mládí nedůležité, na to je ve vyšším věku kladen důraz pro dosažené uspokojení (Janiš, Skopalová, 2016, s. 21). Wilkening, Freud a Martin (in Janiš, Skopalová, 2016, s. 22) popsali vnitřní oblast cílů tak, že pro starší generaci povolání ztrácí význam, partnerství je důležitější obzvláště v mládí, rodina a přátelství je podstatné pro všechny generace. Volný čas je velmi významný ve střední a starší dospělosti. Zdraví zaujímá velkou důležitost ve stáří, naopak materiální potřeby jsou ve stáří méně významné.

Volný čas a jeho efektivní a kvalitní využívání naplňuje několik funkcí, které přinášejí jistou přidanou hodnotu. Pávková (in Janiš, Skopalová, 2016, s. 24) rozděluje funkce volného času na funkce: výchovně-vzdělávací, sociální, preventivní a zdravotní. I když jsou funkce zaměřené primárně na děti, lze je jednotlivě transferovat na skupinu seniorů. Složitější dělení vymezuje Opaschowský (in Janiš, Skopalová, 2016, s. 25), za funkce volného času považuje: rekreaci (zajištění spánku a odpočinku, načerpání fyzických a psychických sil, upevnění zdraví, uspokojení sexuálních potřeb); kompenzaci (zábava, rozptýlení, psychická úleva, kompenzace jednostranné zátěže, oprostění se od dodržování pravidel); edukaci (poznávání, učení se); kontemplace (klid, odpočinek, sebereflexe, aktivity na odbourání stresu, hledání vlastní identity); komunikace (posilování celkové soudržnosti a sociálních vztahů); integrace (skupinové činnosti, potřeba uznání, sounáležitosti, tolerance, důvěry); enkulturace (kreativní rozvíjení se, uplatnění ve společnosti, projev vlastní činnosti); participace (angažovanost, spoluúčast na volnočasových aktivitách, spolurozhodování se).

Domov pro seniory Loučka klientům dle jejich zájmu nabízí prostřednictvím výchovně nepedagogických pracovníků zájmové, kulturní a jiné společenské akce v zařízení i mimo ně. Sociálně terapeutické a aktivizační činnosti navrhuje po dohodě s klienty klíčový, aktivizační nebo sociální pracovník. Jde zejména o zájmovou činnost, ruční dílnu, vycházky, cvičení pro zkvalitnění rehabilitační péče, společenské hry aj. Knihovna v zařízení je volně přístupná všem klientům, imobilním klientům zajišťují knihy nepedagogické pracovnice. Uživatelé mohou odebírat časopisy a denní tisk (Liška, Sikorová, Čížová, 2013, s. 25-26).

3.4 Kvalita života ve stáří

Volný čas má přímou spojitost s kvalitou života ve stáří (Janiš, Skopalová, 2016, s. 53). Haškovcová (in Janiš, Skopalová, 2016, s. 53) doporučuje k zvýšení kvality života ve stáří se zaměřit na zlepšení zdraví a zdravotní péče, na prostředí a komunitu vstřícnou ke stáří, na aktivní stárnutí, ochranu lidských práv a podporu rodiny. Smysl života, bytí a pochopení lidské existence se dotýká kvality života. Ta zkoumá sociální, materiální, duchovní,

psychologické a další podmínky pro šťastný a zdravý život člověka. Z toho vyplývá, že kvalita života souvisí s uspokojováním potřeb (Marková in Janiš, Skopalová, 2016, s. 53).

Obecně lze pojem kvalita života, definovat jako pojednání o psychickém, fyzickém a sociálním stavu člověka. Objektivní stránka kvality života se identifikuje s životními podmínkami (zdravotní stav). Subjektivní stránka je určena celkovou spokojeností se životem (emocionální prožívání a racionální ohodnocení vlastního života) (Janiš, Skopalová, 2016, s. 57). K faktorům ovlivňujícím kvalitu života patří zejména: psychický a duševní stav (nálady, schopnost se vyrovnat s nemocí, postoj a prožívání nemoci, sebehodnocení, učení, víra, deprese, úzkost, strach ze smrti); fyzický stav (nemoc, nežádoucí účinky spojené s léčbou, chronická či akutní bolest, únava, energie); funkční zdatnost; sociální vztahy (s rodinou, známými, týmem ošetřovatelů, sociální podpora, sexuální aktivita); spokojenost s léčbou; prostředí (svoboda, bezpečí, finance, dostupnost sociální a zdravotní péče, fyzikální prostředí) (Dvořáčková in Janiš, Skopalová, 2016, s. 57).

Kvalita života má důležitý význam pro každého člověka. Kvalita života člověka se v jeho průběhu neustále mění, příčinou změny jsou například kulturní, sociální, společenské a další podmínky. Na významu nabývá u nemocných lidí, jež jsou v mnoha případech nějakým způsobem omezeni, čímž se jim velmi často mění životní potřeby a hodnoty (Janiš, Skopalová, 2016, s. 53-54).

3.5 Potřeby seniorů

Senior, jako každý jiný člověk, potřebuje uspokojovat své potřeby, avšak je velmi často odkázán na pomoc druhých. Potřeba péče je spojena s poklesem soběstačnosti a funkčních schopností, které ho omezují v jeho kapacitách uspokojovat své každodenní potřeby (Vágnerová, 2007, s. 344). Šamánková (in Příbyl, 2015, s. 31) vymezuje termín potřeba jako stav organismu, který je charakterizován dynamickou silou, vznikající z přebytku nebo nedostatku v oblasti psychologické, biologické, sociální nebo duchovní. Obnovení a vyrovnání změněné rovnováhy organismu je důsledkem naplnění potřeb.

Holistický přístup člení lidské potřeby do oblastí potřeb biologických (dýchání, potrava, vylučování, odpočinek, pohyb, spánek); sociálních (osobní kontakt s lidmi, láska, komunikace); duchovních (odpuštění, smysl života). Lidské potřeby se dají dělit také podle: obsahu (materiální, nemateriální); četnosti (výjimečné, trvalé, občasné); počtu osob (individuální, kolektivní); času (současné, budoucí) apod. (Příbyl, 2015, s. 32-33). Psychoterapeutka Helena Chloubová, představitelka humanisticko-holistického přístupu, se

zasazuje za komplexní přístup, který se vyznačuje psychosomatickou jedinečností každého člověka. Chloubová vychází z Maslowovy hierarchie uspořádání potřeb, dle které vznikl Dům životních potřeb. „Pevné základy – suterén“ = tělesné potřeby, jsou nutností pro stabilitu domu. Jsou jimi: výživa, hydratace, dýchání s kardiovaskulárními funkcemi, odpočinek, hygiena, teplo, sexuální a mateřské potřeby, eliminace bolesti. Frustrace tělesných potřeb se projevuje poruchou zdraví, rozvojem stresu, nemoci. Pro seniory jsou prioritní jen některé tělesné potřeby např. spánek, dýchání, kardiovaskulární funkce, výživa, vylučování, naopak potřeby, které ustupují, jsou hygiena, hydratace, aktivita, sexuální potřeby (Příbyl, 2015, s. 40).

Veškerá psychická činnost člověka (myšlení, pozornost, volní procesy) je ovlivňována uspokojením či neuspokojením, a to se zásadně podílí na tvorbě vzorce chování jedince. Potřeby nejsou jen základní pohnutkou k udržení rovnováhy uvnitř organismu, ale jsou též základním motivem pro udržení rovnováhy mezi člověkem a prostředím. Potřeba je rovněž silou, která směřuje k jiným lidem, činnostem, předmětům. Potřeby jsou v tomto případě chápány také jako projevy bytostného přání, jsou výsledkem neustálé a vzájemné interakce hodnot, emočního i racionálního rozhodování. Vzájemně se ovlivňují, i když jde o cyklický proces. Jejich uspokojování je stále např. u tělesných potřeb jako spánek, strava, vyměšování. Všichni lidé mají společné potřeby, avšak v průběhu života dozrávají změny z hlediska kvality a kvantity a mění se i množství priority jednotlivých potřeb (Příbyl, 2015).

Dle důležitosti dělíme lidské potřeby na nižší a vyšší. Nižší (primární, biogenní, viscerogenní, fyziologické) – motivují člověka ke starání se o své tělo z fyziologického hlediska, k bezpečí. Při neuspokojení je člověk ohrožen na životě. Bez jejich uspokojení nelze také kvalitně uspokojit potřeby vyšší. Vyšší (sekundární, psychogenní, psychologické, sociogenní) potřeby zahrnují sounáležitost, uznání, seberealizaci; jde o naučené, získané sociální potřeby, kdy jedinec vyžaduje společnost druhých lidí, komunikaci, uplatnění ve společnosti. Uspokojování vyšších potřeb je dlouhodobý proces, jež se podílí na utváření individuality člověka a jeho osobnosti (Příbyl, 2015).

V souvislosti se socializací člověka a adaptací na prostředí vznikají psychosociální potřeby. S přibývajícím věkem dochází k frustraci také existenciálních potřeb např. potřeb jistoty a bezpečí. Je zde souvislost se vznikem ekonomických a sociálních nejistot, zkrácením informací. Psychosociální potřeby bývají leckdy opomíjené z důvodu jejich chatrnější verbální vyjádřenosti. Staří lidé mnohdy neumí své potřeby identifikovat (správně pojmenovat). Generace starších upřednostňují řád, pravidla, rituály, pokud dojde ke změně

(změna prostředí, oslabení soběstačnosti), dostavuje se frustrace s pocity neklidu, strachu, dezorientace, nejistoty (Příbyl, 2015).

Mezi faktory ovlivňující naplňování potřeb patří bezpochyby vývojové stádium člověka, pohlaví, věk – tyto faktory jsou objektivní, dané. Během vývoje se každý jedinec učí důvěře k lidem, díky tomu je snadněji dosažitelné naplnění základních pocitů bezpečí a jistoty. V kojeneckém, batolecím období nemají děti dostatek výrazových prostředků k signalizaci potřeb, obdobně obtížné to může být i v seniorském věku. Dalším faktorem je sociokulturní prostředí, vzdělání, společenské postavení, rodinné zázemí, inteligence, jež ovlivňují žebříček hodnot a osobnost člověka. K faktorům působícím na saturaci objektivně hodnotitelných, viditelných potřeb patří potřeba pomoci při hygieně, pohybu nebo dostatek jídla a tekutin. Mezi subjektivní, ale i objektivní faktory patří mezilidské vztahy, nejedná se jen o vztahy mezi členy rodiny, protože jsme součástí sociálních sítí, systému. Faktor individualita člověka, sebezpřijetí nebo naopak sebe-nepřijetí se projevuje tak, že jedinci s kladným vztahem k sobě se snáze vyrovnávají s vnitřními změnami, ztrátami či nemocí. Naproti tomu lidem s narušenou sebekoncepcí činí uspokojování potřeb potíže, vyžadují větší pozornost a pomoc druhých (Příbyl, 2015).

Dalším vlivným faktorem je zdravotní stav a s ním spojené okolnosti vzniku a průběhu nemoci, ovlivňující potřeby a jejich psychickou odezvu. Optimisticky laděný člověk uspokojuje své potřeby s menší námahou, avšak pesimistický a uzavřený s mnohem větší. V tomto kontextu je nutné podotknout, že záleží také na psychických vlastnostech člověka např. temperamentu, charakteru, postojích. U akutního onemocnění, kdy dochází k náhlým změnám, se může člověk cítit ohrožen na životě, společenském postavení nebo pracovním uplatnění. Jak lze předpokládat, chronicky nemocní lidé mohou rozvíjet změny v naplňování potřeb, postupným přizpůsobováním se změněným podmínkám (Příbyl, 2015).

4 Mezigenerační učení, vztahy a role sociálního pedagoga

Mezigenerační učení a vztahy je možné vidět jak v rodinách, tak i v postupně vznikajících mezigeneračních programech a kurzech neformálního vzdělávání, které se vyznačují pozitivními výsledky jak pro mladou, tak i starší generaci.

4.1 Mezigenerační vztahy

Ze sociologického vymezení pojmu generace se dle Maříkové a kol. (in Rabušicová, Brücknerová, Kamanová a kol., 2016, s. 25) míní, že příslušníky jedné generace váže určitá společná zkušenost, kolektivní identita, obdobný životní průběh. V kohortním vymezení se vyznačuje věkem a objektivní znaky, jako je např. vzdělání nebo kvalifikace. Ze subjektivních znaků to jsou postoje, preference a hodnoty.

Generaci lze vytyčit kvantitativně, jako trvání generace. Jde přibližně o třináct let, to je spojeno s úvahou o prvních třinácti letech žití, jako době učení, dozrávání a zakládání rodiny, dalších třinácti letech života, jako etapě plné aktivity a posledních třinácti letech, jako období opuštění veřejného života (Rabušicová, Brücknerová, Kamanová a kol., 2016, s. 25). Karl Mannheim však dává přednost kvalitativnímu vymezení, jehož součástí je generační nasazení (sociální a duchovní obsahy vytvářející reálné spojení mezi jednotlivci; participace na společných osudech; generační jednota v potížích).

Dle Mannheimovy hypotetické úvahy je posloupnost a generační obměna klíčovou podmínkou společnosti. Je charakteristická neustálým ujímáním se nových nositelů kultury; odchodem předešlých nositelů kultury; skutečností, že šířitelé generační souvislosti participují jen na časově omezené části dějinného procesu; neustálou nezbytností tradovat akumulované kulturní statky a nepřetržitostí generačních výměn (Rabušicová, Brücknerová, Kamanová a kol., 2016, s. 25).

4.1.1 Mezigenerační soužití

Rajmicová (in Plaňava, 2002) ve svém výzkumu zaměřeném na mezigenerační soužití mladé rodiny a starších rodičů, tj. prarodičů jejich dětí, píše, že významným faktorem kvality soužití je blízkost vnoučat, jež jsou pro prarodiče náplní radosti a štěstí. Většina rodičů si cení toho, že jsou na vnuky přísní, a že je jen nerozmažlují. Koncept mezigenerační solidarity pro zkoumání a hodnocení vztahů mezi generacemi ukázal míru solidarity mezi dvěma jednotkami tak, že z citové blízkosti si jsou většinou středně blízcí.

Jako velké téma mezigeneračních vztahů je vzájemná pomoc. Je odrazem kvality vztahů, kterou také vytváří a podporuje. Vzájemná pomoc je oboustranná, to znamená, že

mladí pomohou svým starým rodičům manuálně, s těžkými pracemi, a prarodiče pomohou formou hlídání vnoučat. S vnoučaty se pojí nejen hezké vzpomínky a chvíle, ale i názorové rozdíly týkající se jejich výchovy, nákupů, životního stylu, přístupu k penězům apod. Z takových rozdílných názorů většinou vznikají nedorozumění mezi generacemi (Rajmicová in Plaňa, 2002).

Označení pro všechny způsoby vzájemného ovlivňování je sociální interakce. Aby si lidé mohli vybudovat vztah, musí vstoupit do interakce a komunikovat spolu. Rodina je místem, kde si lidé musí vytvářet vztahy a nutně spolu komunikovat (Matoušek, 2003). Rozhovor se seniorem obohacuje každého mladého posluchače. Pozitivním dopadem vnímavého posluchače je skutečnost, že je pojitkem mezi někdejšími světem a současným. Díky tomu seniorovi nepřipadá současný vzdálený a hektický svět tak cizí, nesrozumitelný a chladný (Haškovcová, 2012). Rodinné prostředí je místem, kde se sociálnímu učení přeje nejvíce. Právě v něm se osvojují systémy norem, postoje, hodnoty a jednání v pracovních, rodinných a jiných skupinách a prostředích (Kamanová in Rabušicová, Klusáčková, Kamanová, 2009).

4.1.2 Mezigenerační vztahy seniorů a vnuků

Volný čas s rodinou je pro osoby seniorského věku významný v kontextu kvality jejich života, jistého sebenaplnění a pocitu potřebnosti. Společné aktivity mohou uzavírat pomyslný koloběh života, nenahraditelnou úlohou rodinné výchovy a význam rodiny seniora v jeho životní etapě stáří. Volný čas s rodinou zahrnuje méně náročné aktivity, které mohou získat podobu péče o rodinu či vnoučata. U aktivit trávených s rodinou může nastávat transformace každodenních povinností na volnočasové aktivity, u kterých stále platí princip radosti, zábavy a zvláště dobrovolnosti (Janiš, Skopalová, 2016).

I když se život starších postupně stává stereotypnějším a omezeným, život vnuků přináší seniorům mnohé zážitky a podněty, které by jinak neměli (Vágnerová, 2000, s. 483). Sdílením svých zkušeností učí děti starší generaci rozvíjet se v počítačových dovednostech a podněcují je na budoucí angažování se v podobných věcech, které mohou být pro seniory v dnešní době složité (Jane, Robbins, 2007). Díky vnoučatům jsou u seniorů uspokojeny citové jistoty představující symbolické zázemí. Vlastní děti a vnoučata jsou otevřenou budoucností, symbolickým pokračováním jejich života. V určité fázi vývoje se rodí mezigenerační koalice prarodičů a vnuků. V rámci ní se navzájem podporují proti manipulujícímu tlaku silnějších a mocnějších dospělých. V raném školním věku jsou prarodiče pro děti autoritou i citově významnou bytostí. Dítě středního školního věku

prarodiče potřebuje, prarodič se s ním identifikuje, prožívá s ním vše dobré i zlé a vnoučata na prarodiče jednoznačně reagují pozitivní zpětnou vazbou (Vágnerová, 2000, s. 483-486). V empirickém průzkumu Žurmarové (in Janiš, Skopalová, 2016) bylo potvrzeno, že jsou prarodiče pro své vnuky podstatnou a neoddělitelnou součástí života. Děti prarodiče akceptují, jsou pro ně vítanými společníky.

4.1.3 Pohled mladé generace na generaci starší

Všeobecný trend moderní doby mladým lidem ukazuje, že se mají zaměřit na svůj úspěch, osobní kariéru (Haškovcová, 2012, s. 11). O stáří neuvažují, jsou zdraví, plní energie a stáří pro ně vlastně neexistuje. Díky rozdílnosti, odcizení a nepochopení vzniká mezigenerační propast, která postupně roste (Zima, 2017). Dle výzkumné americké studie Pew Research Center je propast od 60. let 20. století největší. Hlavním původem je rychlý technologický vývoj a informatizace společnosti. Dostává se k tomu, že mladší generace má v „nových věcech“ více znalostí než generace starší, která se do dnešní doby musí adaptovat, což není vždy tak úspěšné. Výsledkem je nezájem o vzájemné porozumění, sdílení zkušeností, generační svár a odcizení (Zima, 2017).

Mladí se ve svém okolí se seniory setkávají a reagují na ně ambivalentně tj. k vlastním seniorům (prarodičům) mají hezký vztah, avšak anonymní senioři jim obvykle nějakým způsobem „vadí“. Projevy postojů jsou od většinového přehlížení a podceňování až po agresi slovní i fyzickou (Haškovcová, 2012, s. 11). Přesto Haškovcová (2012, s. 11) vidí potřebu přiznat, že mladí v souladu s oficiálními proklamacemi uznávají a vědí, že by měli být ke starým lidem uctíví.

Svět seniorů a mladých se od sebe vzdaluje a důsledkem je počínající substruktura důchodců, kteří nemají co říct mladým, a naopak mladí o jejich názory nestojí. Vzájemná neznalost jiné generace je velká a potlačení rozvolněné sociální solidarity je obtížné. Není jiná možnost, než se vzájemně „domluvit“, protože i z nás jednou budou senioři s obdobnými problémy dnešních seniorů (Haškovcová, 2012, s. 19).

V budoucnu by dospělé děti měly vzít odpovědnost za péči o své staré rodiče, jako samozřejmou povinnost, protože ji v dětství a mládí dostávali. Kultivace získaných schopností by neměla přestat s ukončením studia. Cílevědomá kultivace vzájemného porozumění je nutná celoživotně i v omezených časových možnostech (doplňkem osobního setkávání může být používání elektronických prostředků) (Haškovcová, 2012, s. 19). Jako forma prevence se nabízí vedení k tzv. mezigenerační solidaritě – porozumění mezi lidmi různých věkových

skupin, která klesá. Neformální mezigenerační solidarita v rámci rodiny, přátelských a sousedských vazeb je postupně doplňována formálními, podporovanými aktivitami (výchovné akce na základních a středních školách; svépomocné skupiny; experimentální univerzita třetího věku pro prarodiče a vnoučata) (Haškovcová, 2012). Východiskem sporů a mezigenerační propasti může být rodinná, ale i školní/mimoškolní výchova podtrhující reciprocitu vztahů rodičů a dětí. Mimoškolní výchovou mohou být mezigenerační programy vzájemného učení mající za cíl působit preventivně proti vzájemnému napětí a udržet sociální soudržnost. Příkladem dobré praxe jsou programy: Mezi námi, European Network For Intergenerational Learning nebo i2i Intergenerational Society (Zima, 2017).

4.2 Mezigenerační učení

Lidské učení je nekončící proces, který nás doprovází po celou dobu našeho bytí. Učení v rodině trvá mnohem delší dobu a je vlivnější než jiné druhy učení. Neomezuje se na věkové období a je základem pro další učení při jiných příležitostech v různých prostředích. Na učení se podílejí všichni členové rodiny, mezi kterými se objevují dvě úrovně učení. Vrstevnická a mezigenerační.

Mezigenerační učení lze definovat jako proces, v němž členové rodiny, bez rozdílu věku, získávají znalosti a dovednosti, vytvářejí postoje a hodnoty od druhých (Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2010). Mezigenerační učení se řadí do obvyklých kategorií učení na záměrné – nezáměrné, vědomé – nevědomé; senzomotorické, sociální a kognitivní učení; učení neformální, informální a celoživotní. Učení probíhá jak u generací jdoucích za sebou (rodiče, děti), tak i u generací ob jednu (prarodiče, vnoučata). (Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2010).

Starší generace má možnost být zdrojem jedinečných poznatků, zkušeností a nositelem tradic. Mladším generacím může přinášet uspokojující a silné emocionální prožitky, může měnit stereotypy, ovlivňovat jejich hodnoty, pomáhat při zvládnání nejrůznějších životních úkolů (Rabušicová, Brücknerová, Kamanová a kol., 2016). Výzkum Jane a Robbins (2007) ukazuje, že prarodiče během běžných denních aktivit a společně stráveného času (procházky, práce na zahradě, opravování, vaření, návštěva muzea apod.), učí děti o tom, jak fungují přírodní jevy a prosté věci. Aniž by si to prarodiče uvědomovali, svým nasloucháním podporují dětské myšlení, podněcují k učení a povzbuzují k verbalizování dětských nápadů.

Mezigenerační učení se spojuje s neformálním a informálním učení. Na neformálním učení se spoluúčastní děti a prarodiče (rodiče) nebo i generace nesdílejí rodinné vazby na

různých programech a kurzech neformálního učení (poznávací víkendy pro prarodiče s dětmi, kurzy vedené dětmi v oblasti techniky apod.). Tyto aktivity, avšak v nevelkém rozsahu, nabízejí zejména komunitní školy, neziskové organizace, střediska volného času či občanská sdružení (Rabušicová, Klusáčková, Kamanová, 2009).

Informálním učením se myslí společné aktivity dětí a prarodičů (rodičů), jež si organizuje rodina sama bez účasti dalších subjektů, a které jsou zaměřeny na učení v širokém slova smyslu (vzdělávací programy v televizi, společné čtení, návštěva poznávacích a kulturních akcí) (Rabušicová, Klusáčková, Kamanová, 2009).

Téma mezigeneračního učení však není zcela univerzálně rozšířeno. Jsou země, které se tématu po stránce aplikační a teoretické věnují několik let, a jsou také pro stát politickou prioritou (např. ve Velké Británii nebo Německu). Česká republika mezi tyto země nepatří, mezigenerační studia jsou pro nás oborem novým, nerozvíjeným. Lepší situace je v oblasti realizace mezigeneračních programů a kurzů neformálního vzdělávání (Rabušicová, Klusáčková, Kamanová, 2009).

4.3 Výzkumný pohled na mezigenerační učení a mezigenerační programy

Mezigenerační učení může poskytnout naprosto nový pohled na rodinu, který by mohl fungovat jako jistá protiváha k často popisovaným neblahým procesům oslabování rodiny, se kterou se v současnosti můžeme setkat. Pokud se členové rodiny mezi sebou učí, netrvají na dominanci jedněch nad druhými, a předávají si svoje zkušenosti a vědomosti oběma směry, tak potom se obohacují navzájem a posilují vzájemnou soudržnost v rodině (Rabušicová, Klusáčková, Kamanová, 2009).

Zájem o mezigenerační učení je možné spatřit od 70. let 20. století. Z vývoje mezigeneračního učení se vyprofilovaly dvě hlavní výzkumné oblasti: v rovině informálního učení v rodině a neformálního učení v kurzech neformálního vzdělávání a mezigeneračních programech. Mezigenerační programy a kurzy neformálního vzdělávání sledují jak mezigenerační učení v rodině, tak učení mezi generacemi, jež nejsou součástí jedné konkrétní rodiny (Rabušicová, Klusáčková, Kamanová, 2009), jako je tomu u tohoto bakalářského projektu. V zemích jako USA nebo Velké Británii, Německu, Španělsku, Švédsku či Nizozemsku se tématu po stránce teoretické a aplikační věnují několik desetiletí. V Německu a Velké Británii je dokonce vývoj mezigeneračních programů a výzkumů mezigeneračního učení politickou prioritou (Fisher in Rabušicová, Klusáčková, Kamanová, 2009).

Mezigenerační studia jsou pro naše prostředí oborem novým, výzkumně a teoreticky doposud nerozvíjeným, avšak lepší se situace se jeví v oblasti realizace mezigeneračních programů a kurzů neformálního vzdělávání. Dle International Consortium of Intergenerational Program (in Rabušicová, Klusáčková, Kamanová, 2009, s. 137) jsou mezigenerační programy chápány jako sociální prostředky, které tvoří trvalé a cílevědomé výměny zdrojů a učení mezi mladšími a staršími generacemi.

Kurzy a programy neformálního vzdělávání jsou realizovány různými subjekty, jejichž nabídka se neustále zvyšuje. Jedná se o firmy, vzdělávací agentury, neziskové organizace, školy či centra volného času (Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011, s. 165). K jejich vzniku vedl záměr regulace stereotypů mladých a starších a posílení vzájemné důvěry s porozuměním (Cherri in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011, s. 166). The National Council on Aging (Newman in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011) vymezuje tyto programy jako aktivity, u nichž dochází k výměnám mezi dvěma různými generacemi a ke zvyšování vzájemné spolupráce. Jde tedy o cílené vytváření situací pro mezigenerační učení se vzájemnou interakcí (Leowen in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011, s. 166).

Z výsledků analýzy mezigeneračního programů provedené organizací EAGLE, lze konstatovat, že programy vedou k řadě přínosů jak pro jedince, tak komunitu i společnost. Především jde o sloučení segregovaných generací a zlepšení porozumění mezi nimi, o podporu sociální participace a aktivního občanství, dále o podporu společenských a profesionálních zdrojů a mezigenerační spolupráce a o vzájemném sdílení dovedností a znalostí. Celkově to znamená udržování a rozvíjení lidského a sociálního kapitálu a podporu celoživotního a všeživotního učení zúčastněných (Hatton-Yeo in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011, s. 167).

Z hlediska jednotlivých zúčastněných mezigeneračního programu v North Tyneside Stanton a Tench (in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011) konstatují ve vztahu k nejstarší generaci, že mezigenerační aktivity podporující učení, mají mnoho výhod. Senioři mohou vnímat svou hodnotu, realizovat se (pokud mají možnost nějakým způsobem přispívat k rozvoji komunity nebo ostatních lidí), narůstá u nich sebedůvěra a sebeúcta. Podle jiné analýzy realizované ve 120 mezigeneračních programech v Austrálii vyplývá, že přínosy pro starší generaci v individuální rovině jsou ve zlepšení motivace, vnímání sebe samého a nárůstu schopností se vyrovnat s nemocemi nebo také to, že si staří lidé nalézají mezi mladšími lidmi přátele, což omezuje jejich potencionální nebo faktickou izolaci (McCallum ed. in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011). To vidí také řada jiných autorů (Jarrott, Hatto-

Yeo, MacCallum) jako neočekávanější přínos mezigeneračních programů v setkávání se s mladými – budování hlubších vztahů starších a mladších (srv. Newman, Hatton-Yeo in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011, s. 167-168).

Dle Stanton a Tencha jde ve vztahu k mladší generaci zejména o proměnu postoje mladších osob ke starším, o zlepšení vztahů a boření bariér (Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011). Pozitivně roste sociální inkluze a redukuje se sociální segregace (srv. Newman in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011, s. 168). V rámci mezigeneračních programů jedinci nejenom získávají a rozšiřují své znalosti a dovednosti, ale dochází jako u starších, k osobnostnímu a sociálnímu rozvoji nebo ke zvyšování sebedůvěry. Zmíněný australský výzkum ke generaci mladých dodává, že lze vidět přínosy v oblasti sebehodnocení, důvěry, narůstání sociální odpovědnosti, lepší školní docházce a školních výsledcích, ve zlepšení zdraví či nižší pravděpodobnosti sociálně-patologických jednání (Newman, McCallum ed. in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011, s. 168).

Přínosy mezigeneračních programů z komunitního pohledu jsou hodnoceny v podobných termínech jako v případě jednotlivých generací. Pinto (in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011) je pojmenovává jako kulturní porozumění, sociální inkluze, podpora komunitní soudržnosti a podpora místní identity, narušení stereotypů ohledně věku, zlepšení duševní pohody a zdraví, nárůst respektu a porozumění mezi mladými a staršími generacemi. V rámci kontinuity jde dle australských výzkumníků zejména o reintegraci, sdílení dovedností a rozvoj dobrovolnictví (McCallum ed. in Rabušicová, Kamanová, Pevná, 2011, s. 168).

4.3.1 Mezigenerační programy v České republice

Cíleně zaměřené mezigenerační programy se u nás začínají teprve rozvíjet. Např. v roce 2009 vznikl kurz Mokoša – Mezigenerační setkávání žen. Později se ale ukázalo, že takových programů je více, a to s hodně různorodým zázemím poskytovatelů. (Kamanová, Pevná, Rabušicová, 2016).

O kategorizaci mezigeneračních programů je možné uvažovat podle obsahu, účelu/cíle, cílové skupiny, místu realizace nebo poskytovatele (tvůrce programu). Podle zjištění Kamanové, Pevné a Rabušicové (2016, s. 47) převažují tři typy přístupů, co se týče obsahu (tematického zaměření) mezigeneračního programu. První – kulturní – je zacílený na společné hudební a výtvarné aktivity, poznávání umění zábavnou formou a praktické umělecké dílny. Jedná se o nabídku různých kulturních institucí. Příkladem mezigeneračního programu snažící se přiblížit mladší a starší generaci prostřednictvím výtvarného umění, je

program realizovaný Městskou knihovnou v Litvínově, Umění všem – graffiti pro seniory. Dalším kulturně zaměřeným programem je Festival Očima generací. Ten vznikl jako místo setkání různých generací na jednom místě ve stejné době. Stmelujícím prvkem bylo umění, které může spojovat při společných tvůrčích aktivitách (Festival Očima generací in Kamanová, Pevná, Rabušicová, 2016, s. 47).

Druhým zaměřením je orientace – sociální a podpůrná – ta směřuje k rodinám a jejich podpoře při výchově dětí a k seniorům a jejich začleňování. Příkladem je nevládní nezisková organizace Hestia nabízející program 3G nebo Pět P (Pomoc, Přátelství, Podpora, Péče a Prevence), v němž jde o setkávání dětí (s problémy s učením, ve škole, s chováním) a dospělých dobrovolníků, kteří nahrazují podporu, jež se jim v rodině z různých důvodů nedostává. Do této skupiny mezigeneračních programů můžeme zařadit také ty, které pomáhají nabourávat vzájemné stereotypy a pomáhají vzájemnému porozumění. Příkladem je spolupráce knihovny s některou seniorskou organizací jako je Fresh senior klub senzačních seniorů v Městské knihovně v Praze. Klub vznikl jako jedna z aktivit Konta bariéry, v rámci něhož se vytvářelo neformální setkávání seniorů, kteří nechtějí jen přijímat cizí pomoc, odpočívat, a ještě se rádi dívají kolem sebe, není jim vývoj společnosti, obce, města lhostejný (Kamanová, Pevná, Rabušicová, 2016, s. 48).

Posledním je okruh – vzdělávací – s kurzy pro seniory v základním ovládní počítače „Internet spojuje generace“, jehož lektory jsou žáci 2. stupně ZŠ, nebo Mezigenerační klub na Střední gastronomické škole, kde se senioři seznamují s novými trendy v gastronomii. Za zmínění stojí také uvést Univerzity třetího věku nebo Experimentální univerzitu pro prarodiče a vnoučata v Praze. Tato univerzita vytváří nejenom prostor pro vzdělávání, ale i pro vzájemné porozumění a upevnění vzájemných vztahů. Ve spolupráci s Univerzitou Pardubice – Fakultou restaurování existuje Univerzita pro prarodiče a děti v Litomyšli realizovaná během hlavních prázdnin jako letní tábor (Kamanová, Pevná, Rabušicová, 2016, s. 48).

Na mezigenerační programy lze nahlížet také z hlediska cílových skupin, těmi jsou většinou dvě generace: prarodiče/rodiče, vnoučata/děti. Z tohoto hlediska se objevují tři základní skupiny. První skupinou jsou programy, jimiž jsou ústřední generací senioři. Jsou to projekty zaměřené na kontakt a péči s dětmi, kdy se starší člověk dostává do role „nevládního prarodiče“. Příkladem je již výše zmíněný dobrovolnický program 3G – tři generace, Trojlístek v Brně pod Centrem pro rodinu a sociální péči (Kamanová, Pevná, Rabušicová, 2016, s. 49), Maltézská pomoc v Olomouci s Pomocí napříč generacemi (Krejčí, 2020) anebo Mezigenerační a dobrovolnické centrum TOTEM, z. s. s programy TOTEM mezigeneračně

(Mezigenerační a dobrovolnické centrum TOTEM z. s., 2020). Do první skupiny lze zařadit také program Mezi námi s programy: Povídej, Přečti, Pomáhej a Dílny (Mezi námi, 2020).

V druhé skupině hraje ústřední roli generace mladší. Jedná se zejména o programy, kdy mladí podporují a pečují o seniory. Může jít o spolupráci dobrovolnického centra s domovem pro seniory apod. Zde zástupce mladé generace pomáhá s doprovodem na vycházku, rozhovorem či čtením (Kamanová, Pevná, Rabušicová, 2016, s. 49).

Třetím typem cílových skupin je rovnocenné zapojení do aktivit. Jejich činnost může směřovat ke třetím osobám, ale hlavně k sobě navzájem. Tuto koncepci přináší Základní škola na Bakalově nábřeží v Brně s projektem „Babi, dědo, pojd'te s námi do divadla“ (Kamanová, Pevná, Rabušicová, 2016, s. 49).

4.4 Role sociálního pedagoga u rozvoje mezigeneračních vztahů

Díky tomu, že cílovou skupinou sociálního pedagoga jsou děti, mládež, dospělí i senioři a výchovné působení ve volném čase patří do jeho okruhu činností, je role sociálního pedagoga při vytváření či podporování mezigeneračních vztahů ideální (Potměšilová a kol., 2013, s. 16). Kromě výchovného působení ve volném čase, poradenské činnosti, reedukační a resocializační péče a terénní práce, sociální pedagog spolupracuje s jinými pedagogickými pracovníky, dalšími odborníky a sociálními pracovníky, rodiči; věnuje se manažerským a organizačním aktivitám jako podílení se na různých projektech, na tvorbě metodických materiálů, vytváří koncepce nebo se zúčastňuje výzkumných záměrů (Kraus, 2014, s. 199-200).

Jak Kraus (in Potměšilová a kol., 2013, s. 16) zdůrazňuje, k práci sociálního pedagoga jsou důležité klíčové kompetence: vědomosti z širšího společenskovedního základu, vlastnosti osobnosti a dovednosti. Blíže řečeno, do vědomostí širšího společenskovedního základu patří znalosti z oblasti psychologie, obecné pedagogiky, sociální politiky, sociální práce, sociologie a psychologie nebo také z pedagogiky volného času, biomedicíny a managementu. Vlastnostmi osobnosti se rozumí psychické, tak i fyzické předpoklady pro výkon povolání, obecné vlastnosti uváděné pro jakéhokoliv pracovníka pracujícího převážně s lidmi, nebo také specifické vlastnosti, mezi něž Kraus (in Potměšilová a kol., 2013, s. 16) řadí schopnost sebekontroly, emocionální stabilitu, celkovou vyrovnanost, vnímavost pro různá prostředí a různé životní situace. Dovednostmi se míní schopnost diagnostiky, řešit problémy, vytvářet projekty a sociální komunikaci (Potměšilová a kol., 2013, s. 16).

Mikulková k vlastnostem sociálního pedagoga připisuje: odvalu, smysl pro realitu, optimismus, politické myšlení, sebekázeň, sociální citění, kreativitu, profesionalitu, radost či trpělivost (Öbrink Hobzová, Trochtová in Potměšilová a kol., 2013, s. 114).

Prvotní rolí sociálního pedagoga je vytyčení si cílů výukové činnosti, které by měly určit očekávaný stav nebo výsledek v kvalitativních nebo kvantitativních změnách z oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické z pozice výkonu cílové skupiny klientů (Pospíšilová in Potměšilová a kol., 2013, s. 83).

Další úlohou sociálního pedagoga je výběr vhodných metod, které při pedagogické práci hraje důležitou roli. Metodu lze vysvětlit jako cestu k naplnění výukových cílů, tzn., že pedagog spolupracuje s účastníky nebo klienty na naplnění výukových cílů. Maňák a Švec mezi kritéria vhodné výukové metody řadí následující: cíle, naplnění didaktických zásad, obsah výuky, osobnost jednotlivých aktérů výchovně-vzdělávacího procesu, obecné zákonitosti edukačního procesu, zvláštnosti kolektivu/skupiny, klima (např. školského zařízení), podmínky (např. prostorové a materiální) (Pospíšilová in Potměšilová a kol., 2013, s. 83-85).

Mezi metody, které lze využít u mezigeneračního učení, lze zařadit klasické výukové metody pod něž patří: metody slovní (vyprávění, práce s textem, rozhovor, přednáška); metody názorně-demonstrační (předvádění a pozorování, instruktáž, práce s obrazem); metody dovednostně-praktické (vytváření dovedností, napodobování, manipulování). Lze čerpat i z aktivizujících metod (metody diskusní, situační, inscenační, řešení problému, didaktické hry) nebo komplexních výukových metod (brainstorming, kritické myšlení, skupinová a kooperativní výuka, výuka dramatem, učení v životních situacích, televizní výuka) (Pospíšilová in Potměšilová a kol., 2013, s. 84-85).

Sociální pedagog působí na subjekty výchovy ve dvou rovinách: integrační a rozvojové. Integrační rovina je zaměřená na klienty potřebující odbornou pomoc a podporu (lidé v krizových situacích, v sociálním, psychickém či psychosociálním ohrožení, jež jsou pro okolí překážkou). Rozvojová rovina, charakteristická pro roli sociálního pedagoga při podporování mezigeneračních vztahů, upevňuje a podporuje žádoucí rozvoj osobnosti směřující ke správnému hodnotovému a užitečnému trávení volného času, životnímu stylu nebo k sociální prevenci týkající se celé populace, zejména dětí a mládeže (Krause, 2014, s. 199).

Sociální pedagog při podporování mezigeneračních vztahů zastává roli facilitátora zprostředkovávající co nejproduktivnější probírání důležitých témat, řídí průběh diskuse, zaujímá neutrální stanoviska. Dále roli katalyzátora usměrňující diskuse, vybírající nejprínosnější návrhy na řešení a myšlenky; roli koordinátora, přiřazující práci jednotlivým skupinám a podporující jejich vzájemnou spolupráci a do jisté míry i animátora oživující činnost, tvořivost lidí, působící na jejich kritické myšlení a schopnost hledat nové řešení. V případě problému se staví do role konzultanta, trenéra nebo mediátora (Kraus, 2014, s. 196).

5 Charakteristika projektu

Předmětem bakalářského projektu Mezigeneračního setkávání dětí 1. stupně základní školy v Domově pro seniory Loučka je pravidelné setkávání po dobu 1. pololetí školního roku 2021/2022 v měsících říjen-leden, v intervalu po čtrnácti dnech. Účastníci, děti z kroužku Pravnoučata ze Základní školy a Mateřské školy Dolní Lhota (dále jen ZŠ Dolní Lhota) a senioři z Domova pro seniory Loučka (dále jen DS Loučka), budou mít během skupinového setkání možnost se aktivně účastnit programu, vzájemně se seznámit, poznat, obohatit a být si přínosem. Primárním cílem bakalářského projektu je posílení mezigeneračních vztahů, mezigeneračního učení.

5.1 Formulace cílů

	Formulace cílů
Hlavní cíl	Posílení mezigeneračních vztahů, mezigeneračního učení.
Cíl pro mladou generaci	<ul style="list-style-type: none">- Žáci změní postoje ke stáří, překonají mezigenerační bariéry, prohloubí si vztah, citlivost a úctu ke stáří. Rozšíří si znalosti a dovednosti.- Zvýší se jim sebedůvěra a osobnostní a sociální rozvoj. Porozumí hodnotám lásky, pokory, jedinečnosti, poctivosti a štěstí starších.- Ocení hodnotu tolerance, loajality, přátelství, rodiny, smysluplné komunikace a trávení volného času s potřebnými.- Pocítí nárůst své důležitosti, odpovědnosti za starší členy rodiny a osoby v blízkém okolí.
Cíl pro starší generaci	<ul style="list-style-type: none">- Senioři smysluplně využijí volný čas, realizují se a naruší stereotypy. Posílí duševní pohodu, sebedůvěru, sebeúctu, zdraví a životní elán, zlepší si motivaci a vnímání sebe samého.- Ocení možnost setkávání, zájem mladé generace. Vybudují hlubší vztahy a zdokonalí vzájemné porozumění k mladším a podpoří vzájemnou sounáležitost a vztahy mezi ostatními klienty domova pro seniory.- Podpoří řečové schopnosti, kulturní porozumění, předají své znalosti a dovednosti a získají nové od mladé generace.

Cíl 1. setkání	Žáci porozumí, jaké je to být senior. V problémových situacích si vyzkoušejí roli zdravotně a smyslově znevýhodněného člověka. Uznají hodnotu zdraví, respektu k starší generaci, hodnotu rodiny a péče svých prarodičů.
Cíl 2. setkání	Účastníci při seznamovacích činnostech s druhou generací odbourají mezigenerační bariéry a dosáhnou pocitu sounáležitosti.
Cíl 3. setkání	Senioři provedou žáky vzpomínkami z dětství, mládí a pracovního prostředí, žáci pochopí hodnotu starých předmětů na základě zkušeností života v době komunistického režimu.
Cíl 4. setkání	Účastníci porovnají podobu dnešní školy se školou dětství seniorů a zareagují na vývoj školství. Společně si vyzkouší netradiční formy výuky využívané v tělesné a hudební výchově. Během aktivit účastníci ocení uvolnění od stresu a napětí a vzájemné seznámení se s prostředím školy mladé a starší generace.
Cíl 5. setkání	Účastníci díky zvoleným činnostem sdílejí své vzpomínky z dětství. Žáci ocení vzpomínky z dětství starší generace prožité během válečné a poválečné doby a tím více porozumí jejich dětství.
Cíl 6. setkání	Účastníci se v průběhu vánočního posezení přiblíží k tradicím a rodinným vzpomínkám na Vánoce, ocení rozdílnost zvyků a slavení v různých domácnostech.
Cíl 7. setkání	Účastníci nahlédnou do norem, etiky a života mládí starších účastníků, zamyslí se nad důležitostí starších a mladších osob v životě člověka. V reflexní aktivitě si vzájemně projeví úctu, pokoru, jedinečnost a sympatie. Zamyslí se nad společně stráveným časem a zhodnotí projekt jako takový.

5.2 Podrobný popis projektu

V této části je možné se seznámit s popisem současného a plánovaného stavu projektu, etickými aspekty a návrhem pokračování projektu.

5.2.1 Charakteristika současného stavu

Z veřejně dostupných dokumentů a rozhovorů s řediteli organizací vyplynulo, že ZŠ Dolní Lhota ani DS Loučka nemá s mezigenerační programy či projekty prozatím zkušenosti, stejně tak se vzájemnou spoluprací mezi organizacemi.

DS Loučka nabízí svým klientům pravidelný týdenní volnočasový a zájmový program, kterého se mohou nezávazně účastnit všichni obyvatelé domova. Týdenní program se odehrává v prostorné a vybavené společenské místnosti, kde pondělí začíná pravidelným cvičením jógy, kterého se účastní jak mobilní, tak i nemobilní klienti na lůžkách. Úterý je možné trávit na videokavárně s filmem na přání. Středeční setkání naplňuje tematické posezení s cestovatelskými a naučnými přednáškami, vzpomínání na veřejně známé osobnosti a významné dny. Posezení bývají obměňována kvízy, popř. luštěním křížovek. Čtvrtek je den, kdy se žádný program nekoná, aktivizační – nepedagogické pracovnice zajišťují klientům individuální nákup. V pátek mají obyvatelé možnost navštěvovat ruční dílnu, kde se v rámci rukodělných a výtvarných prací procvičuje jemná motorika. Tvoří se z látky, papíru, vlny a dalších dostupných materiálů. Výrobky ruční dílny celoročně zdobí interiér sociálního zařízení (Malotová, 2020). Do pravidelného programu jsou během roku zařazena hudební vystoupení s cimbálovou muzikou, harmonikou nebo sezonní vystoupení mateřských a základních škol z okolí.

Do výchovně vzdělávací činnosti ZŠ Dolní Lhota patří odpočinkové, rekreační a zájmové činnosti a již v první kapitole zmíněné zájmové kroužky. Škola se řídí zákonem 561/2004 Sb., O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a vyhláškou 74/2005 Sb., O zájmovém vzdělávání. Škola spolupracuje s místními spolky a subjekty jako DDM Luhačovice, ZUŠ Luhačovice nebo Nadace Jana Pivečky (Grácová, 2019).

5.2.2 Charakteristika nového stavu

Součástí projektu je zájmový kroužek Pravnoučata, který bude pro realizaci zpracovaný do ročního plánu školy pro školní rok 2021/2022. Setkání jsou koncipována na měsíce říjen-leden, v intervalu po čtrnácti dnech. Témata setkání jsou orientována na seznámení jedné generace s druhou, na slavnosti a významné dny slavené během doby projektu, na dětství a mládí seniorů a na současný život dětí.

5.2.3 Multiplikační efekt

Multiplikace je reálná pokračující spoluprací DS Loučka a ZŠ Dolní Lhota. Tedy vedením zájmového kroužku, vložení mezigeneračního setkávání do týdenního volnočasového programu DS Loučka.

Na projekt mohou navazovat mezigeneračních setkání jiných mezigeneračních projektů se seniory v obci Dolní Lhota, dále slavnosti školy s mezigenerační účastí, zájmové

kroužky pro seniory s dětmi nebo vedení dětského dobrovolnictví pro potřebné seniory v obci Dolní Lhota s místními spolky, popř. Charitou Luhačovice nebo Dobrovolnickým centrem Samari ve Zlíně.

5.2.4 Etické aspekty projektu

Vedoucí má na paměti etické aspekty v souladu se školním řádem vydaným ředitelkou ZŠ Dolní Lhota (Grácová, 2019), kterému je podřízen vnitřní řád školní družiny (Grácová, 2018). Vedoucí se dále s aktivizačními pracovníky řídí domácím řádem DS Loučka (Liška, Sikorová, Čížová, 2013) a Etickým kodexem společnosti sociálních pracovníků ČR (2006).

5.3 Technické řešení projektu

Název zájmového kroužku	Vnoučata
Období	1. pololetí školního roku
Místo konání	Domov pro seniory Loučka
Věková hranice	mladší školní věk (3. - 5. ročník ZŠ), osoby důchodového věku
Kapacita projektu	6 dětí, 6 seniorů
Časová dotace	60 min (14:00 – 15:00), čtvrtek
Termín zájmového kroužku	říjen–leden 2021/2022
Doprava	hromadná autobusová doprava
Přihlašování do zájmového kroužku	1. 9. - 30. 9. 2021

5.3.1 Komentář k tabulce

Setkání v rámci projektu jsou plánována jednou za dva týdny v odpoledních hodinách, kdy mají děti ze ZŠ Dolní Lhota ukončenou výuku a klienti DS Loučka mají po odpoledním klidu, který je součástí režimu dne DS Loučka. Děti se za doprovodu pedagogického dozoru vedoucího přepraví hromadnou dopravou z autobusové zastávky Dolní Lhota do 6 km vzdálené Loučky na zastávku Loučka, Domov pro seniory. Jízdné za dopravu si děti hradí samy. Celková kapacita projektu je vzhledem k zdravotnímu a duševnímu stavu seniorů omezená na 12 osob, tedy na 6 seniorů a 6 žáků. Stanovená kapacita dopomůže k lepšímu průběhu, organizaci a případné asistenci seniorům během projektu.

5.4 Harmonogram projektu

Setkání	Termín setkání pro školní rok 2021/2022	Místo
1. setkání	7. 10. 2021	ZŠ Dolní Lhota
2. setkání	21. 10. 2021	DS Loučka
3. setkání	4. 11. 2021	DS Loučka
4. setkání	18. 11. 2021	DS Loučka
5. setkání	2. 12. 2021	DS Loučka
6. setkání	16. 12. 2021	DS Loučka
7. setkání	13. 1. 2022	DS Loučka

5.4.1 Komentář k tabulce

Pro školní rok 2021/2022 jsou setkání koncipována od 2. týdne měsíce října 2021 do 2. týdne měsíce leden 2022. Termíny odpovídají setkávání ve čtvrtky z důvodu pravidelného programu klientů v DS Loučka (viz. 5.2.1 Charakteristika současného stavu).

5.5 Organizační zajištění projektu

Pracovní pozice	Pozice	Náplň činnosti
Pedagogický pracovník ze ZŠ Dolní Lhota (sociální pedagog/vychovatel)	Vedoucí	Vedení aktivit, pedagogický dozor při přepravě a v budově DS Loučka, usměrňování diskuse, povzbuzování skupin k jednání, zajišťování materiálu a pomůcek, řešení konfliktů.
Aktivizační pracovnice z DS Loučka	Organizační pomocník	Příprava prostředí (přesun nábytku, zajištění techniky, úklid do původního stavu), asistence vedoucímu, příprava klientů na setkání (hygiena, asistence u převlékání, přesun), řešení konfliktů, péče o klienty během setkání.
Klíčoví pracovníci	Pečující	Příprava klientů na setkání (hygiena, asistence u převlékání, přesun).

5.6 Rozpočet projektu

Druh výdajů	Cena uvedená v Kč
Neinvestiční výdaje	12 445.00
Náklady	Mzdové náklady: 3 150.00 Kancelářský materiál: 1 968.00 Sportovní vybavení: 3 671.00 Spotřební materiál: 1 855.00 Potraviny: 671.00 Jiné: 1 130.00
Výnosy	0.00

5.6.1 Komentář k tabulce

Podrobný rozpis položek je v Příloze 1, která obsahuje formulář grantu Nadace ČEZ. Zdroj financování projektu byl vybrán z této nadace pro její zaměření aktivního grantového řízení Podpora regionů. Ta pomáhá mimo jiné i projektům týkajících se dětí a mládeže a sociálním zařízením. Vzhledem k tomu, že se jedná o zájmový kroužek ZŠ Dolní Lhota, je grant psán na základní školu.

Náklady se skládají ze mzdových náklad Dohody o provedení práce zaštiťující organizace, které odpovídají částce 150 Kč/hod. Časová dotace jednoho setkání je 60 min. Vedoucí pracovník celkově odvede 21 hodin práce, do které spadá příprava, realizace projektu a pedagogický dohled při přechodu z budovy školy na zastávku, v dopravě do Loučky a zpět, s následným doprovodem nazpět do školy.

Dalšími položkami je kancelářský materiál v podobě papírenského zboží, sportovní vybavení jako míčky či psychomotorický padák, spotřební materiál ve formě pomůcek a materiálu k výtvarným činnostem, potraviny k vánočnímu setkání a výrobě modelovací hmoty a jiné položky, které nespádají do zmíněných kategorií.

6 Náplň projektu

Projekt mezigeneračního setkávání dětí 1. stupně základní školy v Domově pro seniory Loučka se skládá ze sedmi setkání obsahující témata dětství, školní leta, mládí, svátky nebo významné dny roku. Setkání jsou až na první koncipována do Domova pro seniory Loučka (dále jen DS Loučka). První setkání se uskuteční v budově Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota (dále jen ZŠ Dolní Lhota) jen pro mladší generaci účastníků. Účelem je děti obeznámit s tím, že lidé ve věku prarodičů a praprarodičů mohou mít s věkem mnoho zdravotních problémů, které by v prvotní interakci s klienty domova pro seniory mohly děti zaskočit (např. nedoslýchavost, špatné vidění, pomalé pohyby, odkázání na invalidní vozík, zapomínání spojené s demencí či Alzheimerovou chorobou).

6.1 První setkání: Jaké je to být senior

Cíl: Žáci porozumí, jaké je to mít problémy spojené se stářím. Dokážou vnímat citlivost ke starším a v problémových situacích zareagují na život zdravotně a smyslově znevýhodněného člověka. Ocení si hodnotu zdraví, respektu ke starší generaci, rodiny a péče vlastních prarodičů.

Časová náročnost: 60 min

Místo: Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota, školní třída

Pomůcky: hudební nahrávka dechové hudby, reproduktor, židle/polštáře, klubko vlny, židle, velký balící papír o velikosti dětské postavy, fixy, pastelky, vata, bavlnky, knoflíky, tekuté lepidlo Herkules, štětec, 3 mobilní telefony s aplikací ViaOpta Simulator pro Android od vývojáře Novartis Pharmaceuticals Corporation, 3 kartonové virtuální 3D brýle, výtisk novin

Rizika: vyvolání emočních vzpomínek na zemřelé prarodiče nebo pocitu rozmrzelosti v případě, že by jedinec neměl žádného prarodiče

Motivace: puštění nahrávky dechové hudby

Popis setkání:

6.1.1 Seznámení účastníků

Cíl: Žák si zapamatuje jména účastníků kroužku a dokáže reprodukovat osobní cenu účastníků k jeho prarodičům.

Organizační forma: hromadná, v kruhu na židlích/polštářích

Pomůcky: klubko vlny, židle

Doba trvání: 10 min

Popis aktivity: V kruhu si postupně předáme klubko vlny, které má charakterizovat symbol stáří, křehkosti a velkých životních zkušeností. Ke komu se klubko dostane, krátce se seznámí. Řekne své jméno, zda má nějaké/ho prarodiče a co na nich má nejraději, čeho si na nich váží.

6.1.2 Postava seniora

Cíl: Žáci umí organizovat společnou činnost, podílejí se na spolupráci ve skupině, přijímají návrhy druhých. Žák dovede analyzovat vlastní myšlenky, vybavit si typické znaky stáří a umí je vlastními slovy vyjádřit. Žák vnímá důležitost prarodiče/seniora v jeho životě, dokáže aplikovat vědomosti z oblasti zdraví a nemocí starého člověka a posoudí, kdo je to senior a jaké má schopnosti.

Organizační forma: hromadná

Pomůcky: velký balící papír o velikosti dětské postavy, fixy, pastelky, vata, bavlnky, knoflíky, tekuté lepidlo Herkules, štětec

Doba trvání: 25 min

Motivace: Jak si představíte, že vypadá senior? Společně ho ztvárněte.

Popis aktivity: Ve třídě vytvoříme na zemi prostor a dětem poskytneme velký balící papír, kreslicí a psací potřeby. Skupina bude mít za úkol jednoduše nakreslit seniora. Jeden účastník si lehne na papír a ostatní jeho postavu obkreslí, poté obrys společně dozdobí tak, jak si myslí, že senior vypadá. Výběr pohlaví a vzhled je na skupině. Jakmile budou mít postavu hotovou, metodou brainstorming kolem postavy fixami jednoslovně napíší, co se jim vybaví, když se řekne senior/prarodič (kdo to je, jaký je, jak se chová, co dělá, co pro nás znamená, jak je na tom jeho zdravotní stav apod.).

Na závěr prezentace společné práce, popis postavy a přednes myšlenek na téma senior. Pokud se v ní neobjeví zmínky o zdraví a schopnostech seniorů, navážeme sadou reflexních otázek.

Reflexní otázky: *Proč si myslíte, že jsou staří lidé nemocní? Jaké nemoci/potíže mohou mít? Omezují je nějak? Jak? Co může pomáhat při zhoršení zraku či sluchu?* (brýle, lupa, velké písmo, naslouchátko).

6.1.3 V kůži staršího

Cíl: Žák se zúčastní praktického cvičení simulující smyslově znevýhodněného člověka a zhodnotí pocity špatně vidícího člověka. Ocení hodnotu zdraví a respektu k stáří.

Organizační forma: hromadná

Doba trvání: 25 min

Pomůcky: 3 mobilní telefony s aplikací ViaOpta Simulator pro Android od vývojáře Novartis Pharmaceuticals Corporation, 3 kartonové virtuální 3D brýle, výtisk novin

Motivace: Každý z nás určitě několikrát zažil, že špatně viděl. Zranil si oko, dostal zánět, byl unavený nebo se mu zhoršil zrak. Se zvyšujícím se věkem se problémy s viděním násobí a mnohdy hrozí, že jedinec zrak téměř nebo úplně ztratí.

Příprava: Stáhnutí mobilní aplikace ViaOpta Simulator do mobilního telefonu vedoucího a dvou mobilních telefonů žáků.

Popis aktivity: Aplikace ViaOpta Simulator obsahuje simulaci očních onemocnění/vad, které postihují člověka ve stáří. Účastníci budou mít možnost díky třem kartonovým virtuálním 3D brýlím s mobilním telefonem si některé z těchto poruch vyzkoušet ve třech situacích:

1. Pozdrav příchozího do místnosti s podáním ruky.
2. Čtení odstavce textu v novinách.
3. Pohyb po místnosti, dle pokynů vedoucího.

Překlad a význam očních onemocnění/vad v anglické aplikaci ViaOpta Simulator:

- Dry/Wet AMD = vlhká/suchá věkem podmíněná makulární degenerace. Vlhká degenerace vyvolává pokles zrakové ostrosti, vidění s šedými skvrnami, ztrátu schopnosti rozeznat barvy, rozlišit tváře, sledovat TV, číst nebo deformaci obrazu. Suchá degenerace zrak pomaleji zhoršuje (NeoVize, 2019).
- Cataract = katarakta (šedý zákal), zapříčiňující pokles zrakové ostrosti, citlivost na oslnění, zamlžené vidění, dvojité vidění, zkreslení obrazu (NeoVize, 2019).
- Glaucoma = glaukom (zelený zákal) přivozuje menší výpadky zorného pole, rozmazané okraje zorného pole, zhoršení zrakové ostrosti v tmavé místnosti a při práci na blízko. Při neléčení může postupně nastat úplná slepota (NeoVize, 2019).
- VMT = vitreomakulární trakce, způsobující zkreslené vidění, sníženou zrakovou ostrost (NeoVize, 2019).

- Diabetic retinopathy = diabetická retinopatie doprovází cukrovku s neostrým a špatným viděním, může vést až ke slepotě (NeoVize, 2019).
- DME = diabetický makulární edém je důsledkem diabetická retinopatie s příznaky jako jsou plovoucí „mušky“ v oku, dvojité a rozmazané vidění (Bausch + Lomb, 2021).

Reflexní otázka: *Kromě očních vad a onemocnění postihují staré lidi problémy se sluchem, jako šelesti či nedoslýchavost. Ale jak se k takovým lidem chovat? Co se vám na setkání líbilo/nelíbilo? Dověděli jste se něco nového? Co si ze setkání odnášíte?*

6.2 Druhé setkání: Odbourání bariér

Cíl: V průběhu druhého setkání účastníci participují na seznamovacích činnostech s druhou generací, vnímají pocit sounáležitosti, dokážou se vzájemně představit a odbourat mezigenerační bariéry.

Časová náročnost: 60 min

Místo: Domov pro seniory Loučka, společenská místnost

Pomůcky: židle, stůl, tvrdé papíry A3, fixy, pastelky, černé fixy na psaní, provázek, kolíčky, papíry A4, psací potřeby, multifunkční síť, nafukovací balónky, pišťalka, plácačky na mouchy, barevná izolepa, židle

Rizika: uzavřenost, sebekritičnost účastníků

Motivace: Během začátku října je možné slavit mnoho zajímavých, ale i důležitých světových a mezinárodních dnů. Např. 1. 10. den seniorů, 5. 10. den smíchu a úsměvu a 10. 10. světový den duševního zdraví nebo od 12. 10. slavit týden kloubů a kostí. Právě tyto dny zkusíme skloubit do jednoho a oslavit je během našeho seznamovacího setkání.

Popis setkání:

6.2.1 Portrét

Cíl: Účastníci vytvoří jednoduchý portrét své osoby, zamyslí se nad vlastní osobou, vnímají, co rádi přijímají. Analyzují své úspěchy a formulují je ostatním. Účastníci se předvedením svého portréту ostatními členům více seznámí.

Organizační forma: hromadná, u stolu

Doba trvání: 30 min

Pomůcky: tvrdé papíry A3, fixy, pastelky, černé fixy na psaní, provázek, kuličky

Motivace: K seznamování patří, že druhým o sobě řekneme, co nás vystihuje, baví, co máme rádi a co nám dělá radost.

Popis aktivity: Účastníkům zadáme, aby jednoduše nakreslili svůj portrét. Jakmile budou mít hotovo, ke každému orgánu na obličejí připišou, co skrze něj nejraději přijímají. Co nejraději vidí (filmy, divadlo, seriály, přírodu, rodinu apod.) slyší (jakou hudbu, zpěv, cvrlikání ptáků atd.) a cítí (druh jídla, nápoje, vůně). Nad portrét napíší své jméno nebo přezdívkou, která se jim při jejich oslovení líbí. Pod portrét, co v poslední době udělali dobrého/co se jim povedlo (např. dostala jsem dobrou známku z testu, rozesmála jsem souseda atd.). Všechny pokyny napíšeme na tabuli. Poté svůj portrét – sebe představí (Krynská, 2010). Portréty později vystavíme ve společenské místnosti na připevněném provázku malými kuličky, aby byly k nahlédnutí i pro ostatní, nezúčastněné obyvatele DS Loučka.

6.2.2 Co máme společného

Cíl: Účastníci analyzují společné údaje skupiny během soutěžní seznamovací aktivity, vnímají pocit sounáležitosti a jednoty s opačnou generací.

Organizační forma: skupinová

Doba trvání: 15 min

Pomůcky: papíry A4, psací potřeby

Motivace: Říká se, že je člověk jedinečný, zcela odlišný od ostatních. To je sice pravda, ale hodně z nás má dost společného, i když nás od sebe dělí velký věkový rozdíl.

Popis aktivity: Účastníky rozdělíme do tří družstev tak, aby byla složená z osob, které se úzce neznají. Každá skupina má za úkol během určité doby (10 min) zaznamenat na papír co nejvíce údajů, které mají členové družstva společné. Např. všichni máme/měli jsme sourozence, kteří hrají na hudební nástroj, všichni máme oblíbené jídlo bramboráky, všichni jsme se narodili ve Zlínském kraji, máme stejné písmeno ve jméně apod. Jakmile vyprší čas, vedoucí a aktivizační pracovnice ve skupinách zjistí, kolik našli společných údajů. Vyhodnotí se nejúspěšnější družstvo (Vopel, 2007).

Reflexní otázky: *Kolik společných údajů jste mezi sebou našli? Co máte ve skupině společného?*

6.2.3 Balónkový volejbal

Cíl: Účastníci koordinují pohyby tak, aby balónek nedopadnul na zem. Účastníci ocení možnost si vyzkoušet sportovní aktivitu, které se mohou účastnit všichni bez omezení.

Organizační forma: hromadná, na židlích

Doba trvání: 15 min

Pomůcky: multifunkční síť, nafukovací balónky, píšťalka, plácačky na mouchy, barevná izolepa, židle

Poznámka: Předem na podlahu vytvoříme za pomoci barevné izolepy volejbalové hřiště o velikosti 8 x 3 m, kde těsně před hrou doprostřed nastavíme mobilní hrací síť v úrovni ramen stojícího.

Motivace: Když se řekne volejbal, začneme vzpomínat, jak je to dlouho kdy jsme ho naposledy hráli, jak se nám nedařilo míč správně odpálit nebo že jsme ani takovou hru nehráli a teď že je zcela nereálné vzhledem k výškovým rozdílům, prostoru a kondici volejbal hrát. Avšak jde.

Popis aktivity: Účastníky rozdělíme na dva týmy. Každý tým si po své hrací polovině hřiště rozestaví židle, jako při volejbalu. Hráči obdrží plácačku na mouchy, která poslouží k odpalu míče - nafouklého balónku (Sherwood Park Nursing & Rehabilitation Center, 2014). Cílem hry je dostat balónek přes síť na zem soupeřova pole, a zabránit soupeřově snaze o totéž. Hra začíná podáním, které se odbíjí od zadní čáry. Družstvo má u podání právo na tři odbití, aby se míč dostal za síť k soupeři. Pokud družstvo získá bod, podávající hráč může znovu podávat. V družstvu platí tři nahrávky, po třetí nahrávce musí být balónek odpálen přes síť. Během hry se mohou hráči na místech prostrídat. Vítězí družstvo s pěti vítěznými body.

Reflexní otázky: *Kdy jste naposledy hráli volejbal? Jak jste se cítili během hry? Vyvolala vám hra nějaký osobní sportovní zážitek?*

6.3 Třetí setkání: Za starých časů

Cíl: Po dobu třetího setkání senioři provedou žáky vzpomínkami z dětství, mládí a pracovního prostředí. Žáci porozumí hodnotě starých předmětů a zkušeností života v době komunistického režimu.

Časová náročnost: 60 min

Místo: Domov pro seniory Loučka, společenská místnost

Pomůcky: židle, stůl, hádanky pohádek, starožitné předměty, moderní předměty, obrázky předmětů, tabule, psací potřeby, papíry A4

Rizika: u starší generace vztahovačnost názoru dětí k některým povolání

Motivace: „Kdyby nebylo vzpomínek, člověk by nevěřil, že byl někdy šťasten.“ (Citáty slavných osobností, 2007).

Popis setkání:

6.3.1 Pohádkové hádanky

Cíl: Účastníci hádají název pohádky nebo pohádkové postavy.

Organizační forma: hromadná, u stolu

Doba trvání: 10 min

Pomůcky: hádanky pohádek

Motivace: Ať už naše dětství bylo jakékoli, každý si vzpomeneme alespoň na jednu pohádku, kterou nám převyprávěli dospělí kolem nás (rodiče, prarodiče, praprarodiče, teta, strýc nebo paní učitelka ve školce). Vryla se nám tak do paměti, že ji dokážeme převyprávět i my.

Popis aktivity: Účastníkům říkáme hádanky, jejich úkolem je uhádnout, o jakou pohádkovou postavu, popř. pohádku se jedná.

Hádanky:

Šelma v obutí = Kocour v botách (Skřivánková, 2019).

Rudá pokrývka hlavy = Červená Karkulka (Skřivánková, 2019).

Budoucí královna na luštěnině = O princezně na hrášku (Skřivánková, 2019).

Nepříliš dietní obydlí = O perníkové chaloupce (Skřivánková, 2019).

Nenasyté dítě = Otesánek

Létající bratři = Sedmero krkavců

Princezna s drahými vlasy = Zlatovláska

Chytré a dobrodružné domácí zvíře = Kocour Mikeš

6.3.2 Přehlídka starožitností

Cíl: Žáci určí jméno starého předmětu, analyzují, k čemu předmět slouží/sloužil, dále odhadnou, jak je předmět starý a jakou má cenu. Žáci si cení možnosti se seznámit se starými předměty a možnostmi jejich využití. Klienti pojmenují moderní předměty, analyzují jejich využití a odhadnou jejich cenu. Žáci doplní správné názvy moderních předmětů, vysvětlí druhé generaci jejich využití, předvedou, jak se s nimi manipuluje a objasní jejich cenu. Klienti vysvětlí žákům význam starých předmětů, doplní jejich správný název a objasní jejich cenu. Klienti ocení možnost se seznámit s neznámými, moderními předměty. Účastníci určí, který z předložených předmětů se jim líbí, a chtějí si jej vyzkoušet.

Organizační forma: hromadná, v kruhu

Doba trvání: 30 min

Pomůcky: starožitné předměty, moderní předměty, obrázky předmětů

Příprava: Vedoucí s aktivizačními pracovníci se pokusí ve svém okolí sehnat nebo si vypůjčit starožitné a moderní předměty. Chybějící nahradí vytištěným obrázkem.

Motivace: Mnoho věcí se dnes už nepoužívá, protože jsou nahrazeny věcmi novými. Zapomíná se však, jakou hodnotu takové předměty měly dříve a jak si jich lidé vážili.

Popis aktivity: Na stůl položíme pět již nepoužívaných předmětů z dob dětství/mládí seniorů a dáme je kolovat skupině dětí. Děti mají za úkol určit, k čemu věci sloužily, jak jsou staré a za kolik by se dnes mohly prodat (Walsh, 2005). U každého předmětu na závěr prozradíme, o jaký předmět jde. Poté předložíme před skupinu seniorů pět moderních předmětů, které používají děti a mladí v dnešní době a postupujeme jako v předchozím případě u dětí.

K hádání můžeme použít starožitné předměty jako rádio Tesla 315 Sonatina, dobovou tabatěrku, sadu závaží na váhy, kovovou nahřívací žehličku, ruční vrtačku, bakelitový přepínač/vypínač, dřevěný hoblík, lis na tvaroh/máslo, kovové natáčky na vlasy, ohřívák do postele, prak na koberec atd. K příkladům nových předmětů můžeme použít bezdrátová špuntová sluchátka, Fidget Spinner, Hoverboard kolonožku, dron, logo sociální sítě Tiktok, křídla na vlasy s klipovým aplikátorem aj.

Reflexní otázky pro každou generaci zvlášť: *Jaký z předmětů se vám nejvíce líbí? Který předmět byste si chtěli vyzkoušet?*

6.3.3 Kdo je důležitější

Cíl: Žáci vyberou a objasní, které je dle jejich úsudku podřadné/méně ceněné povolání. Senioři hodnotí názory žáků a srovnají je s vlastními zkušenostmi. Účastníci uvedou klady a zápory povolání a číselně je seřadí dle důležitosti. Ve skupinách shrnou vlastní poznatky a obhájí seřazení před ostatními. Účastníci porovnají a posoudí důležitost povolání v problémové situaci a vyberou jen ty opravdu nejpotřebnější, na závěr srovnají změnu hierarchie povolání před a po problémové situaci. Účastníci poznají hodnotou řemesel a povolání.

Organizační forma: skupinová, u stolu

Doba trvání: 20 min

Pomůcky: tabule, psací potřeby, papíry A4

Motivace: Říká se, že „Bez práce nejsou koláče.“ nebo že „Práce je otec štěstí.“. Všechna povolání, která máme, jsou důležitá. Najdou se však i méně ceněná, pro které je těžké najít zaměstnance. Otázka na děti: Jaké jsou podle vás v dnešní době méně ohodnocená nebo podřadná povolání? Otázka na starší generaci: Souhlasíte s dětmi? Jaká byla v dobách vašeho mládí podřadná a méně ceněná povolání?

Popis aktivity: Účastníky rozdělíme do tří skupin, dáme jim k dispozici psací potřeby a papír. Na tabuli napíšeme jednotlivé názvy povolání (cca 12), aby se od sebe vzájemně lišila. Skupiny mají za úkol seřadit povolání dle jejich důležitosti od 1 do 12 a zapsat pořadí na papír. Když se uvnitř skupin podaří dojít společného konsenzu, dostanou informaci, že na pustém ostrově po ztroskotání lodi přežije jen šest lidí. Úkolem je rozhodnout, kterých 6 z 12 osob (povolání) přežije a zůstane na pustém ostrově. Po domluvě si pořadí opět poznamenají na papír. Na závěr skupiny porovnají změnu předchozího a konečného seznamu povolání (Walsh, 2005).

Seznam povolání:

1. Lékař
2. Kvalifikovaný účetní
3. Šéfkuchař
4. Tesař
5. Soukromý zemědělec
6. Duchovní

7. Dělník
8. Barman
9. Novinář
10. Učitel na základní škole
11. Pojišťovací agent
12. Stavitel (Walsh, 2005).

Reflexní otázky: *U jakého povolání jste nejvíce váhali? Bylo povolání, které jste nejprve označili za užitečné, a nakonec tomu tak nebylo?*

Úkol na další setkání: Děti na následující setkání pro seniory připraví krátkou komentovanou prohlídku budovy a areálu školy s ukázkami technik a využívaných prostor, kterou natočí na vlastní mobilní telefon. Ve videu by měly být vidět prostory, ve kterých probíhá výuka včetně ukázky práce s technikou (práce s výukovým programem, interaktivní tabulí, hodina angličtiny hravou formou apod.), ukázky nových didaktických pomůcek a her, dále prostory školní družiny, jídelny, tělocvičny venkovní areál školy.

S návrhem, realizací natáčení a úpravou videa pomůže vedoucí projektu, který by měl umožnit povolení natáčení a doprovod do prostor, které nejsou samotným dětem přístupné (např. kuchyň, tělocvična, počítačová učebna). Vedoucí sestříhá video do maximálně 8 minut.

Senioři se pokusí najít dobové fotografie školy ze svých školních let a propůjčí je aktivizačním pracovnícům, které je naskenují.

6.4 Čtvrté setkání: Zpátky do školy

Cílem: V čtvrtém setkání účastníci porovnají podobu dnešní školy se školou dětství seniorů a zareagují na vývoj školství. Společně si vyzkouší netradiční formy výuky využívané v tělesné a hudební výchově. Během aktivit účastníci ocení uvolnění od stresu a napětí, dále vzájemné seznámení se s prostředím školy mladé a starší generace a sdílení vzpomínek ze školních let starší generace.

Časová náročnost: 60 min

Místo: Domov pro seniory Loučka, společenská místnost

Pomůcky: židle, psychomotorický padák, nafukovací míč, pěnový míček, video s prohlídkou školy, dataprojektor, projekční plátno, prezentace dobových osobní i dohledaných fotografií

školy z poloviny 20. století, otázky k rozhovoru (viz. Příloha 2), papírové kulaté tácky, skladba k baletní hře Louskáček od P. I. Čajkovskij, reproduktory

Rizika: chybějící dobové fotografie prostředí školy poloviny 20. století, potíže s technikou

Motivace: V polovině listopadu se slaví Mezinárodní den studentů, který je pro naši zemi velmi důležitým dnem. Během roku jsou však i jiné svátky spojené se vzděláváním. Např. 8. 9. Mezinárodní den gramotnosti, 5. 10. Mezinárodní den učitelů, 24. 1. Mezinárodní den vzdělávání. Jak vypadá vzdělávání v současné škole? Starší, měli jste možnost se v poslední době podívat do školy? Hodně se toho změnilo, a proto se zkusíme vrátit do školních let a zkusit si být ve školním prostředí.

Popis setkání:

6.4.1 Balónová pošta

Cíl: Účastníci si zapamatují jména členů projektu. Účastníci umí spolupracovat. Manipulací s psychomotorickým padákem si upevní pohyby, tak aby se míč dokutálel ke správné osobě.

Organizační forma: hromadná, v kruhu

Doba trvání: 15 min

Pomůcky: psychomotorický padák, nafukovací míč, (židle)

Motivace: Už Jan Amos Komenský ve své knize Škola hrou vyzdvihoval hru jako nástroj učení. Aby se nám naše jména zase oživila, zahrajeme si hru s padákem, který je poměrně novou pomůckou nejen v tělesné výchově.

Popis aktivity: Účastníci chytí v kruhu ve stoje (v případě účasti osob s invalidním vozíkem na židlích) padák za úchytky. Nejprve se s padákem krátce seznámí (třepotáním, velkým vlněním, pomalým vznášením nahoru-dolů). Po uklidnění vedoucí pošle do padáku s vyslovením jména nafukovací míč (např. „Posílám míč panu Lekešovi.“). Ten se má nakláněním postupně dokutálet k adresátovi. Jakmile se k osobě dostane, uchopí míč a pošle jej s vyslovením jména někomu dalšímu (např. „Já pan Lekeš posílám míč Aničce.“). Hrajeme do té doby, než se míč dostane ke všem účastníkům (Pokorná, 2018).

6.4.2 Neposedný míč

Cíl: Účastníci si zpřesní zacházení s padákem, prověří si schopnost spolupráce a dokážou koordinovat padák tak, že míč nevypadne. Klienti ocení možnost seznámení se s netradičním náčiním.

Organizační forma: hromadná, v kruhu

Doba trvání: 5 min

Pomůcky: psychomotorický padák, nafukovací míč, pěnový míček

Motivace: Když se hrají hry v kruhu, nikdo nechce prohrát a jít z kola ven. V této hře nikdo vypadávat ze hry nebude, ale budete si muset dát pozor, aby nevypadnul míč.

Popis aktivity: Účastníci chytí po obvodu oběma rukama padák. Volně s ním vlní a postupně nabírají na intenzitě. Po chvilce vedoucí vhodí do padáku nafukovací míč. Úkolem je během vlnění padáku, aby míč nevypadnul. Pro ztížení můžeme v dalším kole vhodit k nafukovacími míči i pěnový míč o menší velikosti (Metodické listy, 2018).

6.4.3 Naše škola

Cíl: Žáci předvedou seniorům video prohlídku základní školy, objasní je s kompozicí budovy, didaktickými pomůckami a specifikují práci s technickým vybavením při výuce. Klienti porovnají změny ve vývoji podoby školy a školství a zhodnotí video prohlídku. Klienti doplní zkušenosti a vzpomínky ze školních let a předloží svůj postoj k důležitosti vzdělání. Žáci srovnají podobu školy v minulosti a současnosti, uvědomí si pokrok školství z dobových fotografií a výkladu klientů. Ocení současné vybavení školy a uvítají možnost slyšet osobní prožitky ze školních let seniorů.

Organizační forma: hromadná, u stolu

Doba trvání: 30 min

Pomůcky: video s prohlídkou školy, dataprojektor, projekční plátno, prezentace dobových osobní i dohledaných fotografií školy z poloviny 20. století, otázky k rozhovoru (viz. Příloha 2)

Motivace: puštění videa s prohlídkou školy od žáků ZŠ

Popis aktivity:

Prostřednictvím dataprojektoru spustíme krátké prohlídkové video, které mohou žáci při projekci ještě komentovat. Před spuštěním dbáme na vhodné světlo, vzdálenost sedících a hlasitost zvuku. Po projekci necháme prostor pro dotazy a postřehy klientů DS na žáky. Poté pokračuje rozhovor ve třech skupinách. Během něho budou mít senioři prostor sdílet své poznatky o školních letech a prostředí školy. Po dobu rozhovoru spustíme na dataprojektoru

automatickou prezentaci shromážděných dobových fotografií školy od seniorů DS Loučka i jinde dohledaných. Prezentaci necháme spuštěnou do konce rozhovorů.

Reflexní otázky: *Libila se vám prohlídka? Co říkáte na prostory školy a styl výuky? Co se vše změnilo od dob vašich školních let? Jak vypadala vaše školní třída? Kolik jste měli vyučovacích hodin? Jmenovaly se vyučovací předměty jako dnes? Chodilo se do školy celý rok? Kde jste chodili do školy? Jak jste se do ní dopravovali? Chodili jste rádi do školy?*

6.4.4 P. I. Čajkovskij – Louskáček s tácky

Cíl: Účastníci přiřadí název skladby ke slyšené hudbě, zúčastní se rytmizace s netradičním nástrojem. Ocení možnost si vyzkoušet doprovod orchestrální skladby netradičním předmětem a podporu aktivizace, duševní pohody a fantazie. Účastníci doplní konverzaci svou zkušeností s netradičním hudebním nástrojem a vlastními slovy jej vylíčí.

Organizační forma: hromadná

Doba trvání: 10 min

Pomůcky: papírové kulaté tácky, skladba k baletní hře Louskáček od P. I. Čajkovskij, reproduktory

Poznámka: před realizací důležitá příprava vedoucího v rytmizaci dle videa: <https://www.youtube.com/watch?v=-g2g2jNf5e0&t=1s> (Etheringtonnine, 2010) nebo dle notového zápisu zveřejněného na webu Jak na hudebku (Pobudová, 2016).

Motivace: Puštění skladby k baletní hře Louskáček od P. I. Čajkovskij. Otázky na účastníky: Je vám tato hudba povědomá? Ví někdo, jak se jmenuje a od jakého je skladatele? Jaké slyšíte nástroje? Ukážeme si, že lze na skladbu Louskáček hrát i zcela netradičním nástrojem, který nestojí desítky ani statisíce peněz.

Popis aktivity: Každému rozdáme 2 ks kulatých papírových tácků, které se stanou hudebním nástrojem. Účastníky vyzveme, aby se rozmístili do prostoru tak, aby měli kolem sebe dostatek místa a viděli na vedoucího s naučenou rytmizací, dle kterého se budou orientovat (starší členové mohou sedět na židlích). Nejprve vedoucí názorně ukáže rytmizaci s hudbou. Poté si všichni zkusí rytmické polohy bez hudby. Na závěr se spojí rytmizace s hudbou. Skladbu zopakujeme (Pobudová, 2016).

Reflexní otázky: *Hrál jste někdo na nějaký netradiční hudební nástroj? Jak vypadal?*

Úkol na další setkání: Účastníci si přinesou jednu fotografii z dětství (batolecího, předškolního nebo školního věku).

6.5 Páté setkání: Když jsme ještě byli malí

Cíl: V průběhu pátého setkání se účastníci při činnosti, analyzují a interpretují své vzpomínky z dětství. Žáci ocení vzpomínky starší generace z dětství válečné a poválečné doby a více porozumí jejich dětství.

Časová náročnost: 60 min

Místo: Domov pro seniory Loučka, společenská místnost

Pomůcky: osobní fotografie účastníků z dětství, 3 proutěné košíky

Rizika: zapomenutí fotografií, posmívání za vzhled z dětství

Poznámka: Před setkáním vybereme od účastníků fotografie z dětství, které jsme jim zadali na setkání donést a vložíme je do tří košíků, podle připraveného jmenného seznamu skupin. Účastníky rozdělíme podle seznamu. Ve skupinách zůstanou po celou dobu setkání.

Motivace: Každý z nás byl jednou dítě, pro někoho je to poměrně krátká doba, pro někoho o něco delší, ale vzpomínky na dětství jsou v nás živé, ať už je nám 11 nebo 70.

Popis setkání:

6.5.1 Moje oblíbená hračka

Cíl: Účastníci se zapojí do činnosti a pantomimou nebo slovy popíše členům svou hračkou z dětství, aniž by prozradil její název. Dle popisu ostatní vyvodí, o jakou hračku se jedná. Účastníci interpretují, za jaké zásluhy dostávali hračky. Klienti předloží, s jakými hračkami si hrávali a objasní dobu, v jaké vyrůstali. Děti porozumí spokojenosti dětství klientů a ocení si hodnotu skromnosti a jednoduchosti.

Organizační forma: skupinová, u stolu

Doba trvání: 30 min

Pomůcky: -

Popis aktivity: Účastníky rozdělíme do tří skupin. Úkolem je si vzpomenout na svou oblíbenou hračku z dětství. Prozatím ji nikomu nesdělují, jen si ji představí. Postupně každý svou hračku popíše a nechá ostatní hádat, o jakou se jedná. Hračku mohou popsat slovy nebo pantomimou. Např. moje oblíbená hračka je huňatá, měkká, měla vypouklé břicho, krátké

nohy = medvídek (Portmann, 2018). Následuje rozhovor se sadou reflexních otázek, který ve skupinách koordinuje vedoucí a dvě aktivizační pracovnice.

Reflexní otázky: *K jakým příležitostem jste dostávali hračky? Z jakého materiálu byla vaše oblíbená hračka? Kolik jste měli v dětství hraček? S čím jiným jste si jako děti hráli?*

6.5.2 Když jsme ještě byli malí

Cíl: Účastníci z fotografií z dětství analyzují, kdo se na fotografii nachází. Po objasnění majitele fotky vysvětlí příležitost pořízené fotky a kolik jim je na ní let. Žáci reagují na důležitost dobových fotografií zachycující život starších.

Organizační forma: skupinová, u stolu

Doba trvání: 30 min

Pomůcky: osobní fotografie účastníků z dětství, 3 proutěné košíky

Motivace: Když příbuzní vidí dětské fotky člena rodiny, má tendenci srovnávat jeho podobu s podobou rodinných příslušníků, když oni byli malí. My se ve skupině natolik neznáme, abychom mohli z fotek hádat, na koho jsme podobní. Dokážeme podle snímku z dětství rozpoznat jeho majitele?

Popis aktivity: Účastníky necháme ve stejných skupinách jako v předchozí aktivitě. Shromážděné fotografie postupně z košíku vylosujeme a necháme hádat, kdo se na fotografii nachází (Walsh, 2005). Vedoucí/aktivizační pracovnice se jednotlivě k aktuální fotografii doptává majitele reflexními otázkami.

Reflexní otázky: *Kolik vám je let? Víte, kdo fotografii pořídil? Kde to jste?*

Úkol na další setkání: Žáci si přinesou malou krabičku na vánoční ozdobu/y, které si na 6. setkání vytvoří.

6.6 Šesté setkání: Tradice s vůní Vánoc

Cíl: Během tematického vánočního posezení účastníci dovedou přiřadit vánoční symbol k české tradici, dokážou interpretovat rodinné vánoční tradice a vzpomínky na Vánoce. Umí vytvořit nápodobu vánoční ozdoby regionálního Vizovického pečiva. Účastníci zareagují na důležitost českých tradic, ocení rozdílnost zvyků a slavení Vánoc v různých domácnostech.

Časová náročnost: 60 min

Místo: Domov pro seniory Loučka, společenská místnost

Pomůcky: stůl, židle, směs vánoční purpury a vonné františky, malá nerezová miska, zápalky, hotový nealkoholický punč, čerstvé ovoce, CD českých koled, CD přehrávač, kartičky s obrázky a významy vánočních symbolů (viz. Příloha 3), otázky k rozhovoru (viz. Příloha 4), ornamentová razítka, válečky na těsto, špejle, vykrajovátko s vánočními vzory, nůžky na manikúru, pečící papír, lepidlo Herkules, saténová tenká červená stuha, velká deska/plech na pečení, jedlá soda, kukuřičný škrob, voda, vařečka, teflonová pánev, gelová potravinářská krémová barva, plotna, potravinářská folie

Rizika: nepříjemnost aromatické směsi, neslavení, nesympatie některých účastníků k Vánocům, lhostejnost k slavení svátků v seniorském věku

Motivace: Zapálení purpury a františky v misce, nabídnutí nealkoholického punče s ovocem na navození vánoční atmosféry. Vánoční purpura obsahuje aromatickou směs koření, pilin a vonných bylin, vonné františky zase pálené dřevěné uhlí s kadidlem (Dufek, 2018).

Popis setkání: Setkání nesené v tématu vánočních tradic obsahuje klidné posezení u nealkoholického punče s podkladem vánočních koled a vůně purpuru a františky, a tvoření vánočních ozdob s připomínkou regionálního Vizovického pečiva.

6.6.1 České vánoční tradice

Cíl: Účastníci přiřadí vánoční symbol k českým vánočním tradicím, ve skupinách posoudí pravdivost tradic a podělí se s rodinnými tradicemi.

Organizační forma: skupinová, u stolu

Doba trvání: 25 min

Pomůcky: kartičky s obrázky vánočních symbolů (viz. Příloha 3), kartičky s významem tradičního symbolu, otázky k rozhovoru (viz. Příloha 4)

Popis aktivity: U stolu rozdělíme účastníky do tří skupin, přidělíme jim dvě hromádky kartiček. Jednu s obrázky, které jsou typickými znaky Vánoc a druhou s významem tradovaného symbolu. Úkolem je přiřadit, k jakému obrázku patří definice na kartičce. Jakmile budou mít skupiny hotovo, vedoucí s aktivizačními pracovníci zkontrolují přiřazení. Na závěr skupiny pod dohledem vedoucího a aktivizačních pracovníků vedou rozhovor dle získaných otázek na lístečcích.

6.6.2 Výroba ozdob ze studeného porcelánu

Cíl: Účastníci ocení nápodobu výroby regionálního Vizovického pečiva. Zpřesní si práci s modelínou a vytvoří vánoční ozdoby, které si neoponechají na dekoraci.

Organizační forma: hromadná, u stolu

Doba trvání: 35 min

Pomůcky: ornamentová razítka, válečky na těsto, špejle, vykrajovátko s vánočními vzory, nůžky na manikúru, pečící papír, lepidlo Herkules, saténová tenká červená stuha, velká deska/plech na pečení, jedlá soda, kukuřičný škrob, voda, vařečka, teflonová pánev, gelová potravinářská krémová barva, plotna, potravinářská folie

Motivace: Pro náš region, a především pro Vizovicko, je krásnou tradicí výroba ozdob z Vizovického pečiva. Je škoda, že jeho příprava a pečení je náročné a nemůžeme z něj během našeho setkání tvořit. Naštěstí existují modelovací hmoty, které jsou na svou přípravu nenáročné.

Příprava: Vedoucí den před setkáním připraví dostatečného množství modelovací hmoty/studeného porcelánu ve dvou barevných variantách (krémová, bílá). Na 1 dávku jsou potřeba: 2 hrnky jedlé sody, 1 hrnek kukuřičného škrobu, $1\frac{1}{4}$ hrnku studené vody, teflonová pánev, vařečka, béžové potravinářské gelové barvivo, pečící papír. Na studené pánvi smícháme všechny sytké suroviny a vodu (pro simulaci Vizovického pečiva můžeme přidat do hmoty béžové potravinářské barvivo). Řídkou až kašovitou hmotu pozvolna zahříváme na mírném ohni, dokud se nezačne odlepovat od pánve. Jakmile je hmota hustá, mírně tuhá, přendá se na pečící papír, zabalí a nechá vychladnout. Po vychladnutí se hmota ručně vypracuje zabalí do potravinářské folie a necháme při pokojové teplotě. (Kreativní Techniky, 2019).

Popis aktivity: V kuchyňce, která je součástí společenské místnosti, ukážeme v malém množství, jak se hmota, ze které budeme pracovat, vyrábí.

Účastníkům dáme několik předloh Vizovického pečiva, kterými by se mohli inspirovat, avšak k dispozici dáme i jiné předlohy vánočních ozdob z modelovací hmoty. S hmotou mohou účastníci modelovat, vyválet ji, vtlačovat do ní formy, ornamenty a případně její části slepovat lepidlem Herkules. Do ozdoby na závěr uděláme malý otvor, aby se jí dala provléct tenká stuha na zavěšení. Hotové ozdoby přendáme na pečící plech vyložený pečícím papírem, necháme v místnosti schnout do druhého dne. Aby se ozdoby nepokroutily,

je potřeba, aby je aktivizační pracovnice alespoň jednou během schůzí otočily. Děti ze ZŠ Dolní Lhota si své ozdoby mohou vzít do krabičky a nechat usušit doma.

Ve zbývajícím čase vedeme rozhovor na téma Vánoce (viz. reflexní otázky).

Reflexní otázky: *Jaké jste dostávali vánoční dárky? Jakou máte/jste měli Štědrovečerní tabuli? Co se Vám nejvíce líbilo/líbí na Vánocích?*

6.7 Sedmé setkání: Závěr projektu

Cíl: V posledním, sedmém setkání účastníci nahlédnou do norem, etiky a života mládí starších účastníků a věku babiček a prababiček dětí. Zamyslí se nad důležitostí starších a mladších osob v životě člověka. V reflexní aktivitě si vzájemně projeví úctu, pokoru, jedinečnost a sympatie. Zamyslí se nad společně stráveným časem a zhodnotí projekt jako takový.

Časová náročnost: 60 min

Místo: Domov pro seniory Loučka, společenská místnost

Pomůcky: židle, stůl, příběh Babi, kolek je ti vlastně let (viz. Příloha 5), dvě tabule, fixy na tabuli, papíry A4, fixy, psací potřeby, obálky, lístky se jmény klientů, košík, reflexní dotazník (viz. Příloha 6)

Rizika: problém s vyjádřením pozitivního hodnocení druhého člověka, např. kvůli nesympatii

Motivace: Ohlédnutí se za prožitými setkáními. Navázání na motivaci první aktivity.

Popis setkání:

6.7.1 Babi, kolik je ti vlastně let?

Cíl: Účastníci krátkým příběhem nahlédnou do norem, etiky a života mládí starších účastníků a babiček a prababiček dětí. Účastníci se zamyslí nad důležitostí starších a mladších osob v životě člověka.

Organizační forma: skupinová

Doba trvání: 35 min

Pomůcky: příběh Babi, kolek je ti vlastně let (viz. Příloha 5), dvě tabule, fixy na tabuli

Motivace: Účastníkům zřetelně a pomalu přečteme rozhovor vnuka a babičky. Méně známá slova jako např. stereo nahrávka, videorekordér vysvětlíme. Po přečtení věty na konci posledního odstavce: „*Ted' mi řekni, kolik si myslíš, že mi je let?*“ necháme žáky hádat, kolik

může být babičce let. Následovně vyzveme seniory, aby doplnili, kolik je babičce v příběhu přibližně let.

Popis aktivity: Na motivaci navážeme reflexními otázkami pro žáky: *Co vás z příběhu nejvíce překvapilo? Víte, kolik mají let vaši prarodiče?*

Účastníky rozdělíme na dvě skupiny, na žáky a seniory. Každá skupina bude mít přiděleného pracovníka, který bude na tabuli zaznamenávat odpovědi účastníků na nedokončené věty. Na závěr si skupiny nedokončené věty představí.

Nedokončené pro žáky: Na prarodičích a starších oceňuji... Na starších si vážím... Od starších jsem se naučil/a... Pro starší můžu být ve svém věku přínosem/pomocí v...

Nedokončené pro seniory: Na prarodičích a starších jsem si vážil/a... Naučil/a jsem se od nich... Oceňuji na mladých lidech, že... Mladí jsou starším přínosem/pomocí v...

6.7.2 Dobíjení baterek

Cíl: Účastníci pozitivně hodnotí druhé a reagují na jejich vlastnosti a schopnosti. Ocení hodnotu přátelství a empatie.

Organizační forma: skupinová, u stolu

Doba trvání: 15 min

Pomůcky: papíry A4, fixy, psací potřeby, obálky, lístky se jmény klientů, košík

Motivace: K čemu nám slouží baterky (ne svítilny)? Kde je můžeme koupit? Potřebujeme i my někdy dobít baterky?

Popis aktivity: Všichni účastníci dostanou papír A4 a obálku. Obálku si nadepíší a doprostřed papíru fixou nakreslí cca 5 cm velkou tužkovou baterku. Poté si každý žák vylosuje z košíku jméno seniora, se kterým si vymění list s baterkou a obálku. Dvojice má za úkol adresátovi napsat něco povzbuzujícího, „co mu dobije baterky“. Mohou to být dobré vlastnosti, komplimenty, vyjádření osobního obdivu, úcty, přání do budoucna nebo cokoliv kladného. Jakmile bude mít účastník hotovo, přeloží papír, vloží ho do obálky, zalepí a donese adresátovi, se kterým je ve dvojici (Hranostaj, 2021).

Reflexe: Obálku si budou moct účastníci otevřít až doma na druhý den, ve smluvený čas.

6.7.3 Reflexe účastníků kroužku Pravnoučata

Cíl: Žák zhodnotí průběh celého projektu, uvede klady a zápory, navrhne změny a vyvodí obecné závěry.

Organizační forma: hromadná, u stolu

Doba trvání: 10 min

Pomůcky: reflexní dotazník (viz. Příloha 6), psací potřeby, košík

Motivace: Shrnutí všech setkání.

Poznámka: Vzhledem k možným paměťovým problémům klientů aktivitu provedeme jen s mladou generací po ukončení setkání.

Popis aktivity: Účastníky kroužku Pravnoučata vyzveme, aby se zamysleli nad realizovanými setkáními, zhodnotili jeho průběh a náplň. Co se jim na setkání líbilo/nelíbilo, co by se mohlo vylepšit/změnit a zda by se takového projektu ještě někdy zúčastnili. Své názory a postřehy napíší na předtištěný reflexní dotazník a vloží složené do košíku uprostřed stolu.

Závěr

Bakalářský projekt v první kapitole přiblížil obce Dolní Lhota a Loučka, jejich region a příspěvkovou organizaci Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota. V druhé kapitole popsal cílovou skupinu mladší školní věk. V následující kapitole cílovou skupinu senioři a organizaci Domov pro seniory Loučka. Čtvrtou kapitolou charakterizoval mezigeneračními vztahy, učení, výzkumný pohled a roli sociálního pedagoga v nich. V páté a šesté kapitole seznámil s návrhem zájmového kroužku Pravnoučata se sedmi setkáními, během kterých se účastníci mají vzájemně seznámit, poznat, obohatit a být si přínosem.

Cílem bakalářského projektu bylo u dětí a seniorů podpořit a prohloubit mezigenerační vztahy a učení. U mladé generace bylo cílem, vzhledem k častému podceňování a segregování seniorů, překonat mezigeneračních bariéry a zlepšit celkově vztah ke starším. Dále se přiblížit k některým sociálním a duchovním hodnotám seniorů, osobně a sociálně růst, ale i pocítit značnou odpovědnost za své členy rodiny a blízké ve svém okolí. Zásadním cílem u starší generace bylo narušení stereotypů života a smysluplné využití času s mladými. Pak posílení duševního zdraví, motivace, vztahu k sobě, mladým a druhým v domově pro seniory. Dále také svými znalostmi a zkušenostmi podpořit kulturní porozumění a mezigenerační učení.

Naplánovaným projektem se mohou generace k cílům přiblížit a naplnit jejich záměr. Organizace mají možnost na projekt společně navázat zapojením zájmového kroužku do týdenního volnočasového programu domova pro seniory a celoročního plánu školy na následující školní rok 2021/2022. Tím se může vyvíjet následná spolupráce mezi organizacemi s různými jednorázovými/pravidelnými setkáními, která doposud nebyla. Základní škola po prvotní zkušenosti s inovativním projektem by měla mít schopnost organizovat pro děti a seniory v obci další setkání, slavnosti, popř. zájmové kroužky s mezigenerační účastí a čerpat na ně finance z dostupných nadací a grantů. Škola může rovněž pokračovat v podpoře vztahu dětí k dobrovolnictví v obci, které lze považovat za další přínos projektu. V jednorázových dobrovolných aktivitách zacílených na osamělé a slabé seniory v obci může škola kooperovat s místními spolky. V případě dlouhodobé činnosti navázat kontakt s Charitou Luhačovice, případně Dobrovolnickým centrem Samari ve Zlíně.

Seznam použité literatury

Monografie

BELZ, Horst a Marco SIEGRIST, 2015. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Vydání třetí. Přeložil Dana LISÁ. Praha: Portál, s. 98. ISBN 978-80-262-0846-4.

BLATNÝ, Marek, 2016. *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3462-3.

GRÁCOVÁ, Ivana, 2020a. *Koncepce rozvoje školy na roky 2020–2023: Dlouhodobý plán*. Dolní Lhota: Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota.

GRÁCOVÁ, Ivana, 2020b. *Školní vzdělávací program: Spolu to dokážeme-duplikát*. 3. Dolní Lhota: Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota.

HAŠKOVCOVÁ, Helena, 2012. *Sociální gerontologie: aneb, Senioři mezi námi*. Praha: Galén. ISBN 978-80-7492-058-5.

HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 173 s. ISBN 8071789275.

JANIŠ, Kamil a Jitka SKOPALOVÁ, 2016. *Volný čas seniorů*. Praha: Grada, 156 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5535-9.

KRAUS, Blahoslav, 2014. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 215 s. ISBN 978-80-262-0643-9.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2011. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: Možnosti, které čekají*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3604-4.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.

Loučka: 750 let 1261-2011, 2011. Zlín: obec Loučka. ISBN [neuvedeno].

Luhačovské Zálesí: region zdraví, krásy a prosperity, 2008. Brno: Mikroregion Luhačovské Zálesí.

MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 161 s. ISBN 8086429199.

NEUMAN, Jan a Miloš ZAPLETAL, 2005. *Hry do kapsy: sociálně psychologické, motorické a kreativní hry*. X. Ilustroval Jan SMOLÍK. Praha: Portál, s. 87. ISBN 8073670259.

NOVÁK, Petr, 1999. *550. výročí založení obce Dolní Lhota: 100. výročí založení Sboru dobrovolných hasičů v Dolní Lhotě*. Újezdec u Luhačovic: obec Dolní Lhota. ISBN [neuveďeno].

PAVLIŠTÍK, Karel, 1995. Lidová kultura. *Zlínsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, s. 201-202. ISBN 80-85048-57-4.

PIXA, Jan, 1970. *Nudu nechme králům: společenské hry a zábavy*. Praha: Olympia, s. 51-69. ISBN [neuveďeno].

PORTMANN, Rosemarie, 2018. *99 her pro trénink mozku u seniorů*. Přeložil Alena BEZDĚKOVÁ. Praha: Portál, s. 35-36. ISBN 978-80-262-1297-3.

POTMĚŠILOVÁ, Petra, 2013. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3831-3.

PŘIBYL, Hugo, 2015. *Lidské potřeby ve stáří*. Praha: Maxdorf. Jessenius. ISBN 978-80-7345-437-1.

RABUŠICOVÁ, Milada, Lenka KAMANOVÁ a Kateřina PEVNÁ, 2011. *O mezigeneračním učení*. Brno: Masarykova univerzita. 212 s. ISBN 978-80-210-5750-0.

RABUŠICOVÁ, Milada, Karla BRÜCKNEROVÁ, Lenka KAMANOVÁ a kol., 2016. *Mezigenerační učení: teorie, výzkum, praxe*. Brno: Masarykova univerzita. 285 s. ISBN 978-80-210-8460-5.

ROSÍKOVÁ, Hana, 1995. Dolní Lhota. *Zlínsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost. ISBN 80-85048-57-4.

ŠTIKA, Jaroslav, 1973. *Etnografický region Moravské Valašsko: jeho vznik a vývoj*. Ostrava: Profil. ISBN [neuveďeno].

SIGMUND, Erik, 2018. *Metodické listy: Pohybové hry (zábavný prostředek rozvoje rychlosti, obratnosti a zdatnosti)*. Praha: Česká obec sokolská, 2018. ISSN 0489-6718.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Vývojová psychologie. II, Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.

VOPEL, Klaus W., 2007. *Skupinové hry pro život 1: zařazení do skupiny, kontakt, smyslové vnímání, přátelství, sebevědomí: pro děti od 6 do 12 let*. Přeložil Dana LISÁ, přeložil Alena VESELÁ. Praha: Portál, s. 48-49. ISBN 9788073672867.

WALSH, Danny, 2005. *Skupinové hry a činnosti pro seniory: interakce a sebepoznávání, hry se slovy, kvízy, cvičení a relaxace, každodenní aktivity*. Přeložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál, s. 39-44. ISBN 8071789704

Zlínsko a Luhačovské Zálesí: turistický průvodce regionem, 2006. Zlín: Zlínský kraj. Kouzlo rozmanitosti: Zlínský kraj. ISBN 80-254-1369-1.

Internetové zdroje

Bausch + Lomb, 2021. Diabetický makulární edém. [online]. Praha: BAUSCH + LOMB INCORPORATED, [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.bausch.cz/pece-o-zrak/onemocneni-a-vady/diabeticky-makularni-edem/>

Creative Commons [online]. USA: Affinity Bridge, 2019 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://creativecommons.org/>

ČESKO, 2006. *Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách*. In: Sbíрка zákonů České republiky [online]. Částka 37, s. 1257-1289. ISSN: 1211-1244 [cit. 2020-09-14] Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2006&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=16>

Domov pro seniory: Loučka [online], 2020. Loučka: Domov pro seniory Loučka, 2020 [cit. 2020-09-14]. Dostupné z: <http://www.dsloucka.cz/>

DUFEK, Květoslav, 2018. *Tradiční český rok: ilustrace Josef Lada* [online]. Praha: Grada Publishing, s. 184-188 [cit. 2021-03-09]. ISBN 978-80-247-5173-3. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:38896ea0-2a3b-11eb-979b-005056827e52?page=uuid:bf89f6d9-7fbc-48af-85cf-6f8b76bbd579>

Etický kodex sociálního pracovníka ČR, 2006. In: *Společnost sociálních pracovníků ČR* [online]. Praha: Společnost sociálních pracovníků ČR, 1990 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/ke-stazeni>

GRÁCOVÁ, Ivana, 2018. Vnitřní řád ŠD. *Základní škola Dolní Lhota* [online]. Dolní Lhota: Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota, 2020 [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <http://zs.dolni-lhota.cz/skolni-druzina/>

GRÁCOVÁ, Ivana, 2019. Školní řád. In: *Základní škola Dolní Lhota* [online]. Dolní Lhota: Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota, 2020 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <http://zs.dolni-lhota.cz/dokumenty-2/skolni-rad/>

GRÁCOVÁ, Ivana, 2020c. Zájmové kroužky. *Základní škola Dolní Lhota* [online]. Dolní Lhota: ZŠ Dolní Lhota, 2020 [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <http://zs.dolni-lhota.cz/skola/zajmove-krouzky/>

Hranostaj: Sbíрка nejen skautských her, 2021. Dobíjení baterek. [online]. Hradec Králové: animato.cz, 2006 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.hranostaj.cz/hra71>

JANE, Beverley a Jill ROBBINS, 2007. Integrational learning: grandparents teaching everyday concepts in science and technology. *Asia-Pacific Forum on Science Learning and Teaching* [online]. Victoria: The Education University of Hong Kong, 2000, **8**(3), 1-18 [cit. 2020-09-04]. ISSN 1609-4913. Dostupné z: https://www.eduhk.hk/apfslt/download/v8_issue1_files/jane.pdf

JANEČEK, František, 2012. „Babi, kolik ti je vlastně let?“. *Polický měsíčník* [online]. Police nad Metují: město Police nad Metují, 2004, **2012**(11), s. 30-31 [cit. 2021-03-31]. ISSN [neuvedeno]. Dostupné z: <https://www.policenm.cz/zivot-ve-meste/aktuality/policky-mesicnik/?page=6>

KAMANOVÁ, Lenka, Kateřina PEVNÁ a Milada RABUŠICOVÁ, 2016. O mezigeneračním učení a mezigeneračních programech v knihovnách. *ProInflow: Časopis pro informační vědy* [online]. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2009, **8**(2), 43-52 [cit. 2021-02-04]. ISSN 1804-2406. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/2016-2-5>

KATSUKIN, Abe, 2015. Day Service 1-Day Dream Activity Balloons. In: *Youtube* [online]. 10. 03. 2021 [vid. 2015-10-23]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=t35bnV1BGVM>

Kreativní Techniky: Vytvářejte originál, 2019. Studený porcelán: domácí výroba ozdob. [online]. [Neuvedeno]: Kreativní Techniky, 2021, 2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://kreativnitechiky.cz/studený-porcelan-vyroba-ozdob/>

KREJČÍ, Michaela, 2018. Pomoc napříč generacemi. *Maltézská pomoc o. p. s.* [online]. Olomouc: Maltézská pomoc, 2020 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://maltezskapomoc.cz/olomouc/nase-sluzby-a-dobrovolnicke-programy/pomoc-napric-generacemi/>

KOHOUTEK, Rudolf, 2008. Studie: Kognitivní vývoj dětí a školní vzdělávání. *Pedagogická orientace: Vědecký časopis České pedagogické společnosti* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, 2020, **18**(3), 3-22 [cit. 2020-08-19]. ISSN 1805-9511. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1186/911>

KRYNSKÁ, Jana, 2010. Portrét. In: *Hranostaj: Sbírká nejen skautských her* [online]. Hradec Králové: animato.cz, 2021 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.hranostaj.cz/hra1248>

LIŠKA, Martin, Jarmila SIKOROVÁ a Karla ČÍŽOVÁ, 2013. Domácí řád DS. In: *Domov pro seniory: Loučka* [online]. Loučka: Domov pro seniory Loučka, 2021 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <http://www.dsloucka.cz/dokumenty/>

MALOTOVÁ, Alena, 2020. Zpráva o hospodaření a o činnosti příspěvkové organizace za rok 2019: Domov pro seniory Loučka, příspěvková organizace. In: *Domov pro seniory: Loučka* [online]. Loučka: Domov pro seniory, 2020 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <http://www.dsloucka.cz/dokumenty/dokumenty-zpravy-o-cinnosti/>

Mezigenerační a dobrovolnické centrum TOTEM z. s.: TOTEM z. s. [online], 2021. TOTEM mezigeneračně. Plzeň: Mezigenerační a dobrovolnické centrum TOTEM, 1999 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.totemplzen.cz/o-nas/nase-cinnost/totem-mezigeneracne/>

Mezi námi [online], 2020. Naše programy. Praha: Mezi námi, 2020 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.mezi-nami.cz/nase-programy>

NeoVize: Lepší zrak, lepší život, 2019a. Diabetická retinopatie. [online]. Brno: Neovize s.r.o., [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.neovize.cz/jake-jsou-ocni-vady-a-onemocneni/onemocneni-sitnice-a-sklivce/>

NeoVize: Lepší zrak, lepší život, 2019b. Makulární degenerace. [online]. Brno: Neovize s.r.o., [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.neovize.cz/jake-jsou-ocni-vady-a-onemocneni/makularni-degenerace/>

NeoVize: Lepší zrak, lepší život, 2019c. Šedý zákal – katarakta. [online]. Brno: Neovize s.r.o., [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.neovize.cz/jake-jsou-ocni-vady-a-onemocneni/sedy-zakal/>

NeoVize: Lepší zrak, lepší život, 2019d. Zelený zákal – glaukom. [online]. Brno: Neovize s.r.o., [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.neovize.cz/jake-jsou-ocni-vady-a-onemocneni/zeleny-zakal-glaukom/>

Nerima Social Welfare Foundation, 2015. Honba za pokladem. [online]. Tokio: Nerima City Social Welfare Corporation, 2021, [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <http://www.nerima-swf.jp/office/news/24?office=11>

Citáty slavných osobností, 2007. Božena Němcová citáty. [online]. -: Citáty slavných osobností, [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://citaty.net/autori/bozena-nemcova/>

PETRÁKOVÁ, Blanka, [2020]. Folklorní tradice luhačovického Zálesí. *Luhačovice.cz: Oficiální průvodce lázeňským městem* [online]. Luhačovice: AVONET, s.r.o., [2020] [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: <http://www.luhacovice.cz/4792-folklor>

POKORNÁ, Kateřina, 2018. Hry s padákem: 2) Balonová pošta. In: *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Praha: Národní pedagogický institut ČR, 2020, [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/21608/HRY-S-PADAKEM.html/>

POBUDOVÁ, Lenka, 2016. P. I. Čajkovskij: Louskáček aneb Za málo peněz. In: *Jak na hudebku: Materiály pro výuku hudební výchovy*. [online]. [Neuvedeno]: Blogger, 2016, [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <http://jaknahudebku.blogspot.com/2016/11/p-i-cajkovskij-louskacek-aneb-za-malo.html>

RABUŠICOVÁ, Milada, Markéta KLUSÁČKOVÁ a Lenka KAMANOVÁ, 2009. Mezigenerační učení v rámci programů a kurzů neformálního vzdělávání pro děti, rodiče a prarodiče. *Studia paedagogica* [online]. Brno: Filosofická fakulta Masarykovy univerzity, 2000, **14**(2), 131-154 [cit. 2020-11-16]. ISSN 2336-4521. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/88>

RABUŠICOVÁ, Milada, Lenka KAMANOVÁ a Kateřina PEVNÁ, 2010. Učení v rodině v mezigeneračním pohledu. *Pedagogická orientace: Vědecký časopis České pedagogické společnosti* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, 1991, **20**(4), 92-111 [cit. 2020-08-31]. ISSN 1805-9511. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1019/824>

Sherwood Park Nursing & Rehabilitation Center, 2014. Balloon Volleyball April 2014. In: *Youtube* [online]. Zveřejněno 11. 4. 2014 [vid. 2021-3-4]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=UcYNsoGcMEg&t=14s>

SKŘIVÁNKOVÁ, Jana, 2019. Knižní hádanky: Pohádky (pro děti). In: *Moje čeština: Čeština nemusí být nuda* [online]. [Neuvedeno]: Mojecestina.cz, 2021, [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.mojecestina.cz/article/2019030501-knizni-hadanky-pohadky-pro-deti>

Volejbal Adamovský, 2002. Pravidla volejbalu. [online]. [Neuvedeno]: [neuvedeno], [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <http://volejbal.adamovsky.eu/pravidla.htm>

Youtube, 2021. PaperPlatePrimary. [online]. 10. 03. 2021 [vid. 2010-01-23]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=-g2g2jNf5e0&t=1s>

ZIMA, Tomáš, 2017. Vzájemné učení jako východisko z mezigenerační propasti? *EDTECH KISK* [online]. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2017, (-), [cit. 2020-11-15]. Dostupné z: <https://medium.com/edtech-kisk/vz%C3%A1jemn%C3%A9-u%C4%8Den%C3%AD-jako-v%C3%BDchodisko-z-mezigenera%C4%8Dn%C3%AD-propasti-788634ac9b1b>

Seznam zkratek

AMD	Age-related macular degeneration
CD	kompaktní disk
CNS	centrální nervová soustava
DDM	dům dětí a mládeže
DME	diabetický makulární edém
DS	domov pro seniory
EAGLE	European Approaches to Inter-Generational Lifelong Learning
MŠ	mateřská škola
TV	televize
VMT	vitreomakulární trakce
z. s.	zapsaný spolek
ZŠ	základní škola
ZUŠ	základní umělecká škola
3D	trojrozměrný
3G	Tři generace

Seznam příloh

Příloha 1 Formulář grantu Nadace ČEZ

Příloha 2 Otázky k rozhovoru I

Příloha 3 Vánoční symboly

Příloha 4 Otázky k rozhovoru II

Příloha 5 Příběh

Příloha 6 Reflexní dotazník



PR21/46883 - PROJEKT MEZIGENERAČNÍHO SETKÁVÁNÍ DĚTÍ 1. STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY V DOMOVĚ PRO SENIORY LOUČKA

ORGANIZACE

Jméno	Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota, okres Zlín, příspěvková organizace
IČO	75020939
Zkratka	ZŠ Dolní Lhota
Forma právní subjektivity	Příspěvková organizace
Zřizovatel	obec Dolní Lhota
Telefon	+420 577 138 031
Email	reditelka@zslhota.cz
Webová stránka	http://zs.dolni-lhota.cz/
Povinnost zveřejňovat smlouvy	Ne
DIČ	
Plátce DPH	Ne
Číslo bankovního účtu	19-1410643329
Banka	0800
Datum založení	1.1.2003
Počet zaměstnanců	10 - 19 zaměstnanců
Způsob jednání	Statutárním orgánem příspěvkové organizace je ředitel školy. Jeho pravomoci jsou vymezeny § 3 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství.

ORGANIZAČNÍ JEDNOTKA

Jméno	Základní škola a Mateřská škola Dolní Lhota
Adresa	Dolní Lhota ,Zlínský kraj

ADRESA

Adresa 80, Dolní Lhota - Dolní Lhota 763 23, Zlínský kraj

STATUTÁRNÍ ORGÁNY

Jméno	Mgr. Ivana Gracová
Funkce	Ředitel
Email	reditelka@zslhota.cz
Telefon	577 138 031
Podepisuje smlouvu	Ne

TERMÍN REALIZACE PROJEKTU

	7.10.2021	13.1.2022
--	-----------	-----------

MÍSTO REALIZACE PROJEKTU

80, Dolní Lhota 736 23, Zlínský kraj
128, Loučka 763 25, Zlínský kraj

ÚČEL PROJEKTU

Posílení mezigeneračních vztahů, mezigeneračního učení a sociální inkluze.

POPIS PROJEKTU

Projekt se týká dětí	Ano
Projekt se týká osob s handicapem	Ne
Na realizaci projektu se aktivně podílí veřejnost/dobrovolníci	Ne
Členění	Sport a volnočasové aktivity
Co konkrétně z příspěvku pořídíte	Materiální vybavení - výtvarný, sportovní a jiný materiál k realizaci projektu.
Co se změní,lepší oproti původnímu stavu	- posílí se mezigenerační vztahy, vzájemné a kulturní porozumění - zvýší se nárůst respektu ke starší generaci, sociální inkluze a posílí se rozvoj dobrovolnictví - vybudují se hlubší vztahy mezi generacemi - mezigenerační zájmový kroužek pro děti 1. stupně ZŠ a seniorů z domova pro seniory vzniklý v rámci projektu bude součástí celoročního plánu školy na další školní rok a bude podnětem pro další mezigenerační programy
Komu projekt prospěje	-Projekt prospěje žákům ZŠ Dolní Lhota a klientům Domova pro seniory Loučka. - Žákům se posílí sebedůvěra, osobnostní a sociální rozvoj. Rozšíří si znalosti a dovednosti od starší generace. Změní postoje ke starším, odbourají bariéry a pocítí sociální odpovědnost. - Klientům se posílí sebeúcta, sebedůvěra, motivace, vnímání sebe samého a celkově duševní zdraví. Naruší stereotypy, realizují se a porozumí mladší generaci.
Popište činnost Vaší organizace	Hlavní cílem ZŠ Dolní Lhota je osvojení klíčových kompetencí a naplnění cílů základního vzdělávání-poskytnout tedy dětem všeobecný základ, který žáci využijí při dalším vzdělávání a obzvláště v praktickém životě. Hlavním posláním školní družiny ZŠ Dolní Lhota je zabezpečení zájmové činnosti, odpočinku a rekreace žáků.
Kvalifikace a předpoklady organizace pro úspěšnou realizaci projektu	Předpokladem pro úspěšnou realizaci projektu je vedení pedagogickým pracovníkem/sociálním pedagogem ZŠ Dolní Lhota za pomoci aktivizačních pracovníků DS Loučka.

FINANCOVÁNÍ

Celkový rozpočet	12 445,00
Požadovaná částka	9 295,00

ZDROJE FINANCOVÁNÍ

Název	Poznámka	Částka
Požadováno od ČEZ		9 295,00
Spoluúčast žadatele		
Mzdové a ostatní osobní náklady	150 Kč/hod	3 150,00
		3 150,00
Celkem		12 445,00

ROZPOČET

Kapitola	Položka	Poznámka	Počet jednotek	Cena za jednotku	Částka
Mzdové a ostatní osobní náklady					
DPP - Dohoda o provedení práce	Pedagogický pracovník		21	150,00	3 150,00
					3 150,00
Doprava, ubytování a stravování					
Ubytování a stravování	kukuřičný škrob	balení 1000g	1	75,00	75,00
Ubytování a stravování	gelová potravinářská barva	běžová	1	141,00	141,00
Ubytování a stravování	nealkoholický punč	1l	5	59,00	295,00
Ubytování a stravování	ovoce	jablka, pomeranče	12	10,00	120,00
Ubytování a stravování	jedlá soda	balení 1000g	1	40,00	40,00
					671,00
Materiálové náklady					
Kancelářské potřeby a přístroje	univerzální tekuté lepidlo	Herkules 30g	4	25,00	100,00
Kancelářské potřeby a přístroje	kreslicí role	80g/M2 - 1m /15 m	1	158,00	158,00
Kancelářské potřeby a přístroje	pastelky	balení 18 barev	6	35,00	210,00
Kancelářské potřeby a přístroje	fixy	balení 30 barev	5	66,00	330,00
Kancelářské potřeby a přístroje	kancelářské nůžky	21-25 cm	6	68,00	408,00
Kancelářské potřeby a přístroje	kancelářský papír	balení 500 archů	1	77,00	77,00
Kancelářské potřeby a přístroje	černý propisovač	0,3 mm	12	11,00	132,00

Kancelářské potřeby a přístroje	manikurní nůžky		6	50,00	300,00
Kancelářské potřeby a přístroje	černý fix		12	15,00	180,00
Kancelářské potřeby a přístroje	dopisní obálka		12	2,00	24,00
Kancelářské potřeby a přístroje	izolepa		1	15,00	15,00
Kancelářské potřeby a přístroje	WHITEBOARD značkovac na tabuli		2	17,00	34,00
Sportovní vybavení a přístroje	pěnové míčky	balení 3 ks	1	39,00	39,00
Sportovní vybavení a přístroje	psychomotorický padák	průměr 5m	1	1 759,00	1 759,00
Sportovní vybavení a přístroje	plastová přístalka		1	25,00	25,00
Sportovní vybavení a přístroje	nastavitelná síť na beach volejbal		1	1 799,00	1 799,00
Sportovní vybavení a přístroje	nafukovací míč		1	49,00	49,00
Spotřební materiál	knoflíky		10	5,00	50,00
Spotřební materiál	skládaná vata		1	30,00	30,00
Spotřební materiál	jutový motouz		1	30,00	30,00
Spotřební materiál	dřevěné minikoličky	balení 45 ks	1	51,00	51,00
Spotřební materiál	barevná lepící páska		1	20,00	20,00
Spotřební materiál	bílý kreslicí karton A3	10l - 250g	2	38,00	76,00
Spotřební materiál	zápalky	1 balení	1	1,00	1,00
Spotřební materiál	proutěný košík/ošatka		3	135,00	405,00
Spotřební materiál	papírový měkký talíř	balení 50ks	1	50,00	50,00
Spotřební materiál	nafukovací balóněk		5	3,00	15,00
Spotřební materiál	sada vánočních vykrajovátek	balení 10 ks	1	199,00	199,00
Spotřební materiál	špejle hrocené		1	27,00	27,00
Spotřební materiál	pečicí papír	38cm/8m	1	24,00	24,00
Spotřební materiál	malý váleček		12	39,00	468,00
Spotřební materiál	saténová stuha	5m, červená	1	20,00	20,00
Spotřební materiál	potravinářská folie	30cm/20m	1	15,00	15,00
Spotřební materiál	nerezová miska	malá velikost	1	25,00	25,00
Spotřební materiál	váleček na zdobení těsta	35 cm, vánoční	1	349,00	349,00
Jiné	bavlnka/vyšívací příze	šedá, hnědá, béžová	3	7,00	21,00
Jiné	plochý štětec		4	12,00	48,00
Jiné	plácačka na mouchy		12	20,00	240,00
Jiné	kartonové brýle pro virtuální realitu		3	50,00	150,00
Jiné	České vánoční koledy	CD	1	100,00	100,00
Jiné	razítko ornament 3 ks balení	balení 3 ks	3	165,00	495,00
Jiné	Vánoční františky	balení 3 ks	1	8,00	8,00

Jiné	směs Purpura vonná		1	34,00	34,00
Jiné	Příze		1	34,00	34,00
					8 624,00
Celkem					12 445,00

PŘÍLOHY

Typ přílohy	Název souboru
-------------	---------------

POPIS PROJEKTU DO EPP

ŽADATEL - KONTAKTNÍ OSOBA

Jméno	Magdaléna Malotová
Funkce	student absolventského ročníku bakalářského studia oboru Sociální pedagogika UP CMTF v Olomouci
Email	malotovamagda@seznam.cz
Telefon	

Příloha 2 Otázky k rozhovoru I

<p>Líbila se vám prohlídka? Co říkáte na prostory školy a styl výuky?</p>	<p>Jmenovaly se vyučovací předměty jako dnes?</p>
<p>Co se vše změnilo od dob vašich školních let?</p>	<p>Chodilo se do školy celý rok?</p>
<p>Jak vypadala vaše školní třída?</p>	<p>Kde jste chodili do školy? Jak jste se do ní dopravovali?</p>
<p>Kolik jste měli vyučovacích hodin?</p>	<p>Chodili jste rádi do školy?</p>

Příloha 3 Vánoční symboly

	<p>Skládá se z devíti pramenů. Čtyři spodní znázorňují vodu, vzduch, zemi a slunce. Tři prostřední rozum, cit a vůli. Vrchní dva lásku a moudrost. Pokud popraskala nebo se připálila, nevěstilo to nic dobrého. Znamenalo to neštěstí v celém dalším roce (Dufek, 2018).</p>
	<p>Pokud si ji majitel schová do peněženky, zajistí si tím dostatek peněz do nového roku (Dufek, 2018).</p>
	<p>Mazali si jím lidé tváře, aby je všichni měli následující rok rádi (Dufek, 2018).</p>
	<p>Povznáší lidskou duši. Svým „hlasem“ hlásá příchod lásky, naděje a radosti (Dufek, 2018).</p>

	<p>Jeho tři konce údajně spojují všechny tři části světa a je také symbolem věčného života (Dufek,2018).</p>
	<p>Podle tvarů, které se vynoří se předpovídá, koho co čeká příští rok (Dufek,2018).</p>
	<p>Věští se jím budoucnost. Pokud se objeví hvězdička, bude příští rok plný zdraví a štěstí. Pokud křížek nebo červivý vnitřek, znamená to neštěstí, nemoc a špatný rok (Dufek,2018).</p>
	<p>Každé osobě přísluší čtyři kusy. Zralé plody hlásají zdraví a štěstí po celý rok, nezralá či shnilá naznačují, že se příští rok nevydaří (Dufek,2018).</p>
	<p>Pokud po dopadu na zem špička míří ke dveřím, nezadaná dívka odejde z domu a bude svatba. V opačném případě zůstane doma a nevdá se (Dufek,2018).</p>

Veškeré obrázky jsou s licencí Creative Commons (2019).

Příloha 4 Otázky k rozhovoru II

<p>Jaké jiné znáte vánoční tradice?</p>	<p>Tradovali se u vás doma nějaké tradice?</p>
<p>Věříte, že věštění z tradic je pravdivé?</p>	<p>Splnilo se vám někdy proroctví z tradic?</p>

Příloha 5 Příběh

„Babi, kolik je ti vlastně let?“

Jednou večer si babička s vnukem povídala o současném životě. Najednou se vnuk zeptá babičky: „Babi, kolik ti je vlastně let?“ Babička odpovídá: „Nech mě chvíli přemýšlet. Narodila jsem se před televizí, kopírkou, kontaktními čočkami, antikoncepčními pilulkami. Nebyly policejní radary, kreditní karty, laserové paprsky. Ještě nevynalezli klimatizaci, ani sušičky, oblečení se vypralo a pověsilo na čerstvý vzduch, aby uschlo. Člověk nebyl na Měsíci, neexistovala trysková letadla. Vdala jsem se za tvého dědečka, žili jsme spolu, v každé rodině byla matka a otec. Muži nenosili náušnice.

Dokud mi nebylo 18 let, oslovovala jsem každého muže „Pane“ a ženu „Paní“ nebo „Slečno“. Když v té době žena nastoupila do tramvaje nebo do autobusu, děti a mladí lidé spěchali, aby jí uvolnili místo. Pokud byla těhotná, doprovázeli ji k sedadlu. Na schodech se ženám přenechávala strana u zábradlí, nastupovaly do výtahu jako první. Muži nikdy nezdravili ženu, aniž by přitom vstali, pokud v okamžiku, když vstoupila, seděli. Vstávali od stolu pokaždé, když vstala žena, i kdyby to bylo pouze na okamžik. Muži ženám otevírali dveře a pomáhali při odkládání kabátů. Dívky znamenaly pro svou rodinu čest. Náš život se řídil střízlivým uvažováním, úctou ke starším lidem, chováním dle zákona, naplňovalo ho plodné soužití s ostatními a odpovědná svoboda. Učili nás rozlišovat dobré i špatné. Vážný vztah znamenal, že máme dobré vztahy s našimi bratry a sestrami a s dalšími vzdálenými a blízkými příbuznými a přáteli.

Neznali jsme bezdrátové telefony, nemluvě o mobilech. Neposlouchali jsme stereo nahrávky, FM rádio, kazety, CD, DVD a neměli jsme elektronické psací stroje, počítače, notebooky. Notebook znamenalo sešit. Hodinky jsme natahovali každý den. Nic nebylo digitální, ani hodinky, domácí spotřebiče neměly světelné displeje. Nebyly ani bankomaty, mikrovlnné trouby, budíky s rádiem, nemluvě o videorekordérech a videokamerách apod. Neexistovaly digitální ani barevné fotografie, jen černobílé, na jejich vyvolání se čekalo nejméně tři dny. Made in Korea či Vyrobeno v Číně nebo v Thajsku ani neexistovalo. Neslyšeli jsme o „Pizza“, Mc Donaldu nebo o instantní kávě. V obchodě bylo možné koupit něco za 25 až 50 haléřů. Zmrzlina, jízdenka nebo osvěžující nápoj stál 70 haléřů. V mé době byla tráva něčím, co jsme kosili, ne kouřili. Teď mi řekni, kolik si myslíš, že mi je let? „Ach babi, více než 200“, odpověděl vnuk. „Ne, ne, miláčku, pouze sedmdesát“, řekla babička (Janeček, 2012, s. 30-31).

HODNOCENÍ ZÁJMOVÉHO KROUŽKU PRAVNOUČATA

1. Zúčastnil bych se ještě takového nebo podobného kroužku?
 - a) ano
 - b) ne
 - c) možná
2. Jak se mi celkově líbil kroužek?
 - a) líbil
 - b) nelíbil
3. Které setkání jsem si nejvíce užil?
 1. Jaké je to být senior
 2. Odbourání bariér (seznamovací)
 3. Za starých časů
 4. Zpátky do školy
 5. Když jsme ještě byli malí
 6. Tradice s vůní Vánoc
 7. Závěr projektu
4. Změnil/a, vylepšil/a bych něco? Pokud ano, co?
 - a) ano
 - b) ne
5. Měl/a bych zájem o dobrovolnictví v obci se seniory? (Dobrovolnictví=> pomoc nemohoucím seniorům, trávení volného času se seniory bez slíbené odměny)
 - a) ano
 - b) ne
 - c) možná